

LİDER SÖYLEMLERİNDE GÖÇ VE SEÇİM: TÜRKİYE-AVRUPA BİRLİĞİ İLİŞKİLERİ (2014-2016)¹

IMMIGRATION AND ELECTION IN LEADER RHETORIC: TURKEY-EUROPEAN UNION RELATIONS (2014-2016)

Furkan BATUR

Bahçeşehir Üniversitesi, furkan.batur@windowslive.com

İstanbul / Türkiye

ORCID: 0000-0003-2637-9007

ÖZET

Bu çalışmada Almanya hükümet başkanı Angela Merkel ve Türkiye devlet başkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın 2014 ve 2015 yıllarındaki söylemleri üzerinden Türkiye-AB ilişkileri incelenmiştir. Suriye'de yaşanan iç savaşın göç hareketlerini arttırdığı dönemde imzalanan Vize Muafiyeti ve Geri Kabul Anlaşması'yla uzun süredir durgun olan Türkiye-AB ilişkilerinde 2014 yılı başında yeni bir süreç başlamıştır. Aynı yıllarda Türkiye'de yerel seçimler, cumhurbaşkanlığı seçimi, 7 Haziran ve 1 Kasım genel seçimleri yaşanmıştır. Merkel öncülüğünde yürütülen süreçte, Erdoğan'ın Almanya ziyaretleri ve Merkel'in Türkiye ziyareti önem kazanmıştır. Bu araştırmada belirlenen haber sitelerinden günlük olarak arşiv taraması yapılarak söylemler tespit edilmiş, bu doğrultuda ilişkiler ekseninde liderlerin söylemlerinde ne gibi bir değişim olduğu ve bu söylemlerin Türkiye-AB ilişkilerinin geleceğinde ne gibi bir etki yarattığı eleştirel söylem analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda giriş bölümünün ardından 2014 ve 2015 yılında Erdoğan ve Merkel eksenli söylemleri üçer aylık dönemler şeklinde incelenmektedir. Ardından söylemlerdeki vurgular tablolar üzerinden analiz edilmiş ve sonuç bölümü bulguların değerlendirmesi ile sona ermiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye-Almanya, AB, Söylem, Göç, Seçim.

ABSTRACT

In this study, Turkey-EU relations were examined through the discourses of German government president Angela Merkel and Turkish president Recep Tayyip Erdoğan in 2014 and 2015. With the Visa Exemption and Readmission Agreement signed during the period when the civil war in Syria increased migration movements, a new process began at the beginning of 2014 in Turkey-EU relations, which had been stagnant for a long time. In the same years, local elections, presidential elections, 7 June and 1 November general elections took place in Turkey. In the process led by Merkel, Erdogan's visits to Germany and Merkel's visit to Turkey have gained importance.

¹ Bu çalışma Prof. Dr. Yılmaz Esmer danışmanlığında 04.11.2019 tarihinde tamamladığımız "Lider Söylemlerinde Göç ve Seçim: Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri (2014-2016)" başlıklı yüksek lisans tezi esas alınarak hazırlanmıştır.

In this research, discourses were identified by daily archival search from the news sites determined and in this direction, what kind of change occurred in the discourses of the leaders in the axis of relations and what effect these discourses had on the future of Turkey-EU relations were evaluated by the method of critical discourse analysis. In this direction, following the introductory section, the discourses of Erdoğan and Merkel in 2014 and 2015 are examined in quarterly periods. Then, the emphasis in the discourses was analyzed through the tables and the conclusion section ended with the evaluation of the findings.

Keywords: Turkey-Germany, EU, Discourse, Migration, Election.

1. GİRİŞ

İki dünya savaşının art arda yarattığı yıkımlar ülkelerin toplumsal yapılarını değiştirip dönüştürürken, aynı zamanda devletlerin çift kutuplu sisteme uyum sağlama çabaları savaş sonrasında devletlerarası ilişkilerin temel belirleyicisi olmuştur. İmparatorlukların dağılarak ulus devletlerin ortaya çıktığı ilk savaşın ardından ikinci bir savaşı da yaşayan Avrupa kıtasında, birbirleriyle uzun yıllar savaşmış iki ülke olarak Almanya ve Fransa'nın hem insan gücü hem de ekonomik bakımdan daha fazla harp edecek gücü kalmamıştır. Bu şartlarda dönemin Fransa Dışişleri Bakanı Schuman'ın girişimleri ile önce yazılı bir tasarı olarak altı ülkenin katılımıyla oluşturulan mutabakat, daha sonraları yavaş yavaş küçük bir ekonomik birliğe dönüşecek, nihayetinde ekonomik gücünün yanında kısa ve uzun vadeli planlamalar yapan siyasal açıdan güçlü bir birliktelik haline gelecektir.

AET, kuruluşundan itibaren devletlerin ekonomilerinde yaratmış olduğu pozitif etki ile kıtadaki tüm ülkeler için cazibe merkezi haline gelmiştir. Bu ekonomik cazibenin kaynağını da şüphesiz ülkeler arasında yaratılan *ortak pazar* oluşturmuştur. Özellikle 1950'li yılların ikinci yarısında tarımsal üretimde problemlerin artmasıyla ekonominin gittikçe kötüleşmesi ve Amerikan yardımlarının azalması Türkiye'yi Avrupa pazarına doğru itmiştir. 1963 yılının Eylül ayında imzalanan Ankara Antlaşması sonrası *ortak pazara* dâhil olan Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı İsmet İnönü'nün şu sözleri Türkiye-AB ilişkilerinin başlangıcı adına önem arz etmektedir: (Ergin, 2023)

“Ortak Pazar tarih boyunca insan zekâsının vücuda getirdiği en cesur eserdir. Milletler topluluğu için yeni bir dönem başlamaktadır. Bu, müstakbel nesillere bırakılacak en büyük mirastır. Bu anlaşma Türkiye ve Avrupa'ya ebediyete kadar bağlamaktadır.”

Türkiye-AB ilişkilerini değerlendirirken ekonomik etkenin yanında tarihsel ve siyasal etkenleri de gözden kaçırmamak gerekir. Tarihsel olarak Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan duraklama dönemine kadar Batı'ya doğru bir yönelim söz konusudur ve Cumhuriyetin ilan edilmesiyle yapılan reformlarda ve diğer ülkelerle ilişkilerde de Avrupa önemli bir yer tutmaya devam etmiştir. 1950'li yıllarda dış politikada Londra ve Zürih anlaşmalarıyla Kıbrıs konusunda Yunanistan ile kısa süreli anlaşma sağlanmış gibi olsa da, her iki ülkenin karşılıklı güven sorunu mevcudiyetini korumuştur. Yunanistan'ın başvurusundan hemen iki hafta sonrasında Türkiye'nin de topluluğa başvurması ve dahil olmak istemesinde bu dış politika faktörü etkili olmuştur. (Oran, 2014)

Siyasal, tarihsel ve ekonomik sebeplerin yanında politika yapıcılarının da etkisi yadsınamaz bir gerçektir. Siyasi karar alıcıların eylemleri, beden dili, tavırları ve söylemleri hem toplum içerisindeki ilişkileri değerlendirirken hem de uluslararası ilişkileri analiz ederken dikkate alınan faktörlerdendir. Günümüzde seçimle göreve gelen iktidarlar, toplumda belli bir destek sonucunda karşılık bulmuş oy oranlarına sahiptir ve bu oyları veren seçmen kitlesini kontrolü altında tutabilmek için yapmış oldukları icraatları yani eylemleri önem taşımaktadır. Ancak siyasette sadece eylemlerin yapılması değil, bunların anlatılması yani liderlerin kullandığı dil de bir o kadar önemlidir.

Dil, en genel anlamıyla kişilerin iletişiminde etkili olan, toplumdan topluma değişen ve harflere anlamlar yüklenmesiyle açığa çıkan semboller sistemi olarak adlandırılabilir. Söylem ise, ideoloji, bilgi, diyalog, anlatım, müzakere ve gücün mübadelesiyle eyleme dönüşen dil pratiklerine ilişkin süreçler ve meta eylemlerdir. (Sözen, 2017)

Uluslararası sistemde devletler siyasi, ekonomik veya kültürel olarak üye oldukları veya olmaya çalıştıkları örgütlerle müspet ilişkiler gerçekleştirmek istemektedirler. İlişkilerin pozitif veya negatif doğrultuda gelişmesi günümüzde liderlerin söylemlerinden etkilenmektedir. 1960'lı yıllardan itibaren inişli-çıkışlı bir süreçte seyreden Türkiye-AB ilişkilerini analiz ederken liderlerin söylemleri önem arz etmektedir.

Bu makale, 2014-2016 yılları arasında Türkiye iç politikasındaki seçim eksenli gelişmelerin ve aynı yıllarda Suriye'den Avrupa ve Türkiye'ye yoğunlaşan göç hareketlerinin Almanya hükümet başkanı ve Türkiye devlet başkanının söylemlerinde nasıl bir değişim yarattığı ve liderlerin söylemlerinin Türkiye-AB ilişkilerinin geleceğinde nasıl bir etkiye sahip olduğunu analiz etmeyi amaçlamaktadır. Araştırmada temel soru, "ulusal veya uluslararası gelişmeler karşısında politik ve kısa vadeli amaçlarla iki ülke liderinin kullandığı söylemler, uzun vadede ne gibi etkiler doğurmuştur?" şeklinde oluşturulmuştur. Araştırmanın evrenini 2014 ve 2015 yılları boyunca Almanya hükümet başkanı ve Türkiye devlet başkanının yapmış olduğu açıklamalar oluşturmaktadır. Türkiye'nin Avrupa serüveninde en önemli ülkelerden biri olan Almanya ile ilişkiler incelenirken, örneklem olarak Almanya hükümet başkanı Angela Merkel ve Türkiye devlet başkanı Recep Tayyip Erdoğan alınmıştır.

Bu çalışmada eleştirel söylem analizi yöntemi uygulanacaktır. Söylem analizi alanında ilk çalışmalar nicel olarak içerik analizi yöntemi ile başlasa da tam anlamıyla Avrupa eksenli olarak 1960'lı yıllarda ortaya çıkmıştır. (İnal, 1996) Frankfurt Okulu'nun dile yaptığı vurguyu merkezine alan eleştirel söylem çözümlemesi, geleneksel düşünme ve yazım uygulamalarının politik gayelere nasıl hizmet ettiğini, kişilerin düşünme biçimlerine ve eylemlerine nasıl etki ettiğini açıklamayı amaç edinmiştir. (Wooffitt, 2005) Diğer bir deyişle söylem analizinin temelinde eleştiri vardır ve bu eleştiri genelde bireylerin veya sosyal grupların güç elde etmek ve ideolojilerini yaymak için dili nasıl kullandığına çevirmiştir. (Elliott, 1996) Söylem analizi sosyoloji, psikoloji, edebiyat, iletişim, dilbilim gibi farklı disiplinlerden beslenmektedir. Bu nedenlerden dolayı söylem analizleri tek bir metoda bağlı kalmayan, farklı araştırma gelenekleri içinde yürütülen nitel bir araştırma yöntemidir. (Tonkiss, 2006) Söylemi temel alan söylem analizi yöntemi teorik ve uygulama açısından yapısalılık, post yapısalılık, post modernizm ve hermeneutikten beslenmektedir. (Çelik & Ekşi, 2008).

2. 2014 YILI TÜRKİYE-AB İLİŞKİLERİ

2.1 İlk Üç Aylık Dönemde İlişkiler

2014 yılı başlarında Türkiye-AB ilişkileri 16 Aralık 2013 tarihinde imzalanan Geri Kabul Anlaşması ekseninde ilerlemiştir. Ocak ayının ikinci haftasında dönemin AB Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'nun Strazburg'a yapmış olduğu ziyaretin üzerinden henüz bir hafta geçmeden, *20-21 Ocak tarihlerinde*, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan Brüksel'e iki günlük bir ziyarette bulunarak önemli görüşmeler gerçekleştirmiştir. Ziyaretten önce basın mensuplarına açıklama yapan Erdoğan'ın konuşmasında bazı noktalar öne çıkmıştır. Türkiye-AB ilişkilerindeki üç yıldan fazla süredir olan durgunluğa dikkat çeken Başbakan, Kasım ayında yeni faslın açılmasıyla başlayan yumuşamanın, Aralık ayında Geri Kabul ve Vize Muafiyeti Anlaşması ile hızlandığını belirtmiştir. Yaklaşık bir ay öncesinde yaşanan *17-25 Aralık operasyonlarına* atıf yapan başbakan, özellikle bu noktada kendilerinin hedef alınmasından ve daha da önemlisi ekonomik açıdan yıpratılmak istenilen ülkenin kötü bir imajla olumsuz faaliyetler ile anlatılmasından rahatsız olduğunu ve ziyaretin *ülkede yaşananların doğru ve tarafsız bir şekilde ifade edilmesi* bakımından önemli olduğunu vurgulamıştır. Erdoğan aynı zamanda yargıya müdahale noktasındaki eleştiriler karşısında; *"yargının kesinlikle tamamına değil, yargı içindeki belli bir örgütlenmeye müdahale edildiğini"* de kanıtlarla sunacağız diye eklemiştir.

Büyük bir teknokrat-bürokrat ekibi ile ziyaretin gerçekleşeceğini belirten Erdoğan, konuşmasında Fransa Cumhurbaşkanı Hollande'nin Cumhurbaşkanı Gül'e yapacağı ziyaretten bahsetmiş ve "2014 yılı *demokratikleşme* çalışmaları açısından, daha cesur adımların atıldığı, *reformların daha kararlı adımlarla sürdüğü* önemli bir yıl ve dönüm olacaktır" diyerek konuşmasını sonlandırmıştır. (Erdoğan, Brüksel Ziyareti Öncesi Basın Toplantısı, 2014)

Brüksel'de gerçekleştirilen toplantının ardından AB Konseyi Başkanı Herman Van Rompuy ve AB Komisyonu Başkanı Jose Manuel Barroso ile Başbakan Erdoğan'ın düzenlediği ortak basın toplantısında Erdoğan, durgunluk sonrası yaşanan canlanmadan duyulan memnuniyeti belirterek konuşmasına başlamıştır. Küresel ekonomik krizden ciddi bir biçimde etkilenen AB'nin son dönem ekonomik göstergelerinin olumlu yönde olmasının, *karşılıklı çıkara dayanan TR-AB ekonomik ilişkilerinin önemini* gösterdiğini vurgulamıştır. Suriye'de yaşanan olaylarla ilgili olarak, yaklaşık 700.000 sığınmacıya ev sahipliği yapan Türkiye'nin 2 milyar dolar civarında harcaması olduğunu belirten Erdoğan, *uluslararası camiadan gelen desteğin ise 130 milyon dolar olduğunu* ve bu oranın da duyarlılığın ne kadar "yüksek!" olduğunu göstermesi bakımından önemli bir gösterge olduğunu söylemiştir. Üçüncü başlıkta ortak sorunlardan Kıbrıs sorununa değinen başbakan, "Her iki halkın menfaatine dayalı olacak şekilde, kazan-kazan esasına dayanan neticeyi görebiliriz ve bunu hep birlikte" kazandırabiliriz." demiştir. Üçüncü başlığın sonunda, "AB'ye yük olmak için değil, yük almak için girmek istediğimizi değerli konsey ve komisyon üyelerine defaatle iletтік." vurgusu ile dördüncü ve son başlığa geçmiştir. Türkiye'de son dönemde yaşanan olaylarla ilgili olarak Erdoğan'ın konuşmasında şu ifadeler öne çıkmıştır: (Erdoğan - Rompuy - Barroso Ortak Basın Toplantısı, 2014)

"Kuvvetler ayrılığı noktasında demokrasiye inanmış ülkeler hassastırlar ve hukukun üstünlüğü noktasında bu ülkelerin bir problemi yoktur. Fakat yargının bağımsızlığı noktasında eğer yargı tarafsızlık ilkesinden koparsa, ortaya çıkan ciddi sorunları aşmak için yargının tarafsızlığını ve bağımsızlığını belli esaslara bağlamak gerekir. Yasama ve yürütmeyi dışarıda bırakarak yargıyı tamamen sorumsuz şekilde değerlendirecek olursak da, o zaman devlet yargı devleti olur ve demokrasi devleti olmaz. Biz demokratik bir hukuk devletinden yana olarak halkın iradesinin üstünde bir güç kabul etmiyoruz. Yasama organı halkın iradesinin tecelli ettiği yer olduğundan, bu organ yargıda problem olduğunda bunu düzenlemekle mükelleftir."

Toplantı sonundaki soru-cevap bölümünde başbakanın sorulara verdiği cevaplarda dezenformasyonların yaşanabildiğini belirtmesi, fitne, fesat ve iftiraların güçlenen Türkiye'ye karşı olduğunu vurgulayarak son soruya cevap vermesi dikkat çekmiştir. 17-25 Aralık operasyonları sonrası yaşanan tutuklamaların ve bakanların istifalarının yaratmış olduğu ortamda, gerek yorumcular gerekse AB tarafından adaletin sağlanması noktasının kuşkulu bir şekilde dile getirilmesi Erdoğan'ın ziyaretinin mahiyetini gözler önüne sermiştir. Ocak ayı sona ererken Fransa Cumhurbaşkanı'nın 22 yıl aradan sonraki resmi Türkiye ziyaretinin ardından Cumhurbaşkanı Gül İtalya'yı ziyaret etmiş ve Dış İşleri Bakanı Ahmet Davutoğlu da güncel uluslararası sorunların konuşulduğu ve Münih'te gerçekleşen konferansa katılmıştır.

3-4 Şubat 2014 tarihlerinde Merkel'in davetlisi olarak Almanya'ya giden Erdoğan, Almanya Dış Politika Enstitüsü'nün düzenlemiş olduğu toplantıda açıklama yapmıştır. Konuşmasına 2014 yılının tarihi bir yıl olacağını söyleyerek başlayan Erdoğan, Merkel ile gerçekleştirilecek çalışma yemeğinde dış politika ve ekonomiye yönelik meselelerin ele alınacağını ve ardından Avrupalı Demokratlar Birliği'nin düzenlediği organizasyonda Almanya'daki Türk vatandaşlarla bir araya gelineceğini belirtmiştir. Yaklaşık yirmi dakikalık konuşmasının ilk bölümünde küresel ekonomik kriz, Arap uyanışı, Mısır ve Suriye meseleleri başta olmak üzere birçok sorunun aslında "Türkiye'nin AB'ye değil de, AB'nin Türkiye'ye ihtiyacı olduğunu gözler önüne serdiğini" vurgulamıştır.

Ardından 2002 ile 2012 arasındaki düzenli büyüme oranlarını, nüfus artışına rağmen işsizlik sayısındaki düşüşü, yüksek ve belirsiz enflasyonun geride kaldığını ve Türkiye'nin bütçesinin artık "sarsılmaz" bir disipline kavuştuğunu belirtmiştir. "30 Mart tarihinde gerçekleştirilecek yerel seçimlerin tarihi nitelikte bir dönüm noktası olacağını ve bu seçimden sonra "Eski Türkiye" dönemi yerine "Yeni Türkiye" çağını başlatacağına inanıyorum" sözleri yerel seçimlerin önemini göstermesi açısından önemlidir. Seçimler ile birlikte terör meselesine de değinen Erdoğan, büyüyen ekonomi, reformlar ve "barışçıl dış politika" ile 2023 hedeflerine ulaşacağımıza hiçbir şüphemiz yoktur demiştir. Türkiye-AB ilişkileri ya da Türkiye-Almanya ilişkileri dar çerçevede mevcut sorunlarla ele alınmamalı diyen Erdoğan, tarih ve gelecek arasında bağlantı kurabilmenin önemini söylemiş ve göç, kültür, inanç, ekonomi yönüyle siyasette popülizm malzemesi yapmanın tarihe ve geleceğe haksızlık olur demiştir. Özellikle bu toplantısındaki konuşmada Filistin meselesini verilen örneklerle üç kez vurgulayan Erdoğan, Mısır ve Suriye üzerinden yerel ölçekli problemlerin, küreselleşme ile birlikte küresel çözümlerle çözülebileceği ve 21. yüzyılda Orta Doğu, Afrika, Balkanlar ve Asya ile bağları sebebiyle Türkiye'nin rolünün önemine değinmiştir. "Nasıl 20. yüzyıl tarihi Osmanlı ve Türkiye Cumhuriyeti olmadan yazılamazsa; 21. yüzyılı şekillendirmek de Türkiyesiz imkansız olacaktır." demiştir. Son olarak bu konuşmasında daha önce Brüksel'de vurguladığı Suriye meselesine değinmiş ve özellikle Türkiye'nin mülteciler noktasında yaptıklarına vurgulayarak, dünyanın kayıtsızlığını eleştirmiştir. (Erdoğan, Alman Dış Politika Cemiyeti Konuşması, 2019)

Bu toplantının ardından gerçekleşen görüşme sonrası Erdoğan ve Merkel ortak bir basın açıklaması gerçekleştirmiştir. Erdoğan'ın konuşmasında özellikle vurguladığı noktalardan biri *Almanya'da yaşayan Türk vatandaşların cumhurbaşkanlığı seçiminde oy kullanacak olması* hususudur. İç siyasetteki yerel seçimlere değinen Erdoğan, bu seçimler kimin belediye başkanı olup olmasının belirlenmesinden ziyade, hangi partinin ne kadar oy alacağını göstereceğinden bu seçim *bizim için test niteliğinde* olacaktır demiştir. 2014 yılının Türk-Alman bilim yılı ilan edildiğini ve bu doğrultuda Türk Alman Üniversitesi'nin kurulduğunu hatırlatarak, birçok alanda iş birliğine sahip iki ülkenin ilişkilerinin olumlu yönde devam etmesi ve yeni fasılların açılmasının diğer önemli noktalar olduğunu belirtmiştir. Merkel ise, konuşmasına Türk-Alman Üniversitesi'nin önemine değinerek başlamış ve ardından cumhurbaşkanlığı seçiminde oy kullanma hadisesine vurgu yapmıştır. Burada buna değinirken aynı zamanda kendisini "sadece kuşaklar boyu Almanya'da yaşayanların değil, tüm Alman vatandaşlarının şansölyesi olarak görüyor ve hissediyorum ve bunu da altını çizerek söylüyorum" diyerek vurgulaması dikkat çekmiştir. Komisyon anlaşması ve terörle mücadele noktalarında iş birliğinden kısaca bahseden Merkel, ardından Suriye meselesine değinmiştir. *Erdoğan ile aynı fikirleri taşıdığını ve Cenevre süreciyle BMGK'da Almanya'nın Rusya, Çin ve İran noktasında mücadele ettiğini belirterek* konuşmasını sonlandırmıştır. (Erdoğan-Merkel Ortak Basın Toplantısı, 2019)

Genel toplantı konuşmalarının aktarıldığı giriş bölümlerinin ardından basın mensuplarının sorularını yanıtlayan iki liderin cevaplarında birkaç nokta ön plana çıkmıştır. Erdoğan, Suriye noktasında Güvenlik Konseyi'nde tıkanma yaşandığını belirterek, bu durumun *BM'nin reform ihtiyacını gösterdiğini* dile getirmiştir. Türkiye ve AB ilişkilerinin geleceği açısından sorulan başka bir soruda Merkel, Türkiye ile ucu açık ve süre sınırı olmayan görüşmeler yürütüldüğünü, *kişisel olarak tam üyeliğe karşı tereddütleri ve eleştirileri olduğunu belirtmiş* ve 23. ve 24. Fasıllar konusunda desteğini bildirmiştir. Erdoğan'ın 2008 yılındaki Almanya ziyaretinde söylemiş olduğu "Asimilasyon insanlık suçudur, asimile olmayın entegre olun" sözüne değinerek sorulan soruya ise, Erdoğan gülerek cevap vermiş ve sayın şansölye ile bu konuda benzer görüşlere sahibiz demiştir. Merkel ise uyumun öneminden bahsederek, Kuzey Almanya ve Bavyera bölgesi örneklerine değinerek, iki taraflı hoşgörü olmasından yana olduğunu vurgulamış ve sözlerini noktalamıştır. (Erdoğan-Merkel Ortak Basın Toplantısı, 2019)

Erdoğan'ın 2008 yılında Köln'de kullandığı “*Asimile olmayın, entegre olun*” söylemini yine bir yıl sonrasında Belçika'nın Hristiyan Demokrat Parti milletvekili Mahinur Özdemir'i kabulünde kendisi, 2013 yılında dönemin AB Bakanı ve Baş müzakerecisi Egemen Bağış tarafından Batı Trakya'daki Türk azınlıklar için ve son Başbakan Binali Yıldırım tarafından 2018 yılında yine Almanya ziyaretinde olmak üzere çok kez farklı lider tarafından farklı konularda kullanılmıştır. (Yenişafak, Habertürk, Hürriyet, 2019)

Bu programın ardından Erdoğan “*Berlin Buluşması*” adı altında düzenlenen programda yaklaşık bir saatlik konuşma yapmıştır. Cumhurbaşkanlığı seçiminde oy kullanma hakkına kavuşan vatandaşlar ile buluşan Erdoğan, cumhurbaşkanlığı adaylık ihtimaline de yönelik olarak adeta miting havasında geçen konuşmasına “*Eski Türkiye*” vurgusunu yenileyerek başlamıştır. Özellikle 79 yıllık süreç üzerinden ekonomik verilerle birlikte dünyanın her yerine ulaşan ticaret hacimlerini belirtmiş ve “*Fellik fellik dolaşacağız, dünyanın her yerine ulaşacağız.*” sözünü yüksek sesle paylaşmıştır. Sağlık, ulaşım, yardımlar vs. gibi birçok alanda yapılan yenilikleri de söyleyerek, ana muhalefet lideri Kemal Kılıçdaroğlu'na “*genel müdür*” olarak hitabını yenilemiş ve onun SSK genel müdürlüğü üzerinden o dönemde yaşanan sıkıntıları Almanya'da da vurgulamıştır. Yine “*üçüncü havaalanı projesine karşı çıkıyorlar, Marmaray'ı istemiyorlar, üçüncü köprü inşasına da karşılar*” diyerek, “*Bizim filimizin ulaştığı yere, bunların hayalleri bile ulaşmaz*” sözünü söylemiştir. Yine bu kısımda *millet, ecdat, tarih, mazlum* gibi kelimeler ile Filistin, Suriye gibi konularda hassasiyetleri belirtmiş ve sık sık kullandığı Mehmet Akif'in şu sözlerini iletmiştir: “*Bir zamanlar biz de millet, hem nasıl milletmişiz. Gelmişiz dünyaya milliyet nedir öğretmişiz!*”. AB ile imzalanan Vize Muafiyeti Anlaşması'nı da belirten Erdoğan, üç yılı işaret ederek vatandaşlara hitaben, “*Sizler AB'ye girdiğimizde bize rehberlik edeceksiniz.*” diyerek Türkiye ile bağlarınızı koparmayın önerisinde bulunmuştur. Son olarak, *projelerimizi engellemek isteyenlerin maşaları*, ibaresiyle gönderme yapan Erdoğan, darbelerle kesintiye uğrattıkları Türkiye'ye yine böyle planla geldiklerini söylemiş ve bu kısımda şu satırları vurgulamıştır: (Erdoğan'ın Berlin Buluşması, 2019)

“*Bunlarda zerre kadar vatan sevgisi yok! Gücün yetiyorsa burada bunları yapmaya çalış.*”

“*Takiyye-yalan her yol var bunlarda, maşaların heveslerini kursaklarında bıraktık.*”

“*Gelsinler siyaseti Türkiye'de yapsınlar.*”

“*Unutmayın ki, en büyük hırsızlık: milli irade hırsızlığıdır.*”

Şubat ayı içerisinde AB gündemini Ukrayna'da yaşanan olaylar oluşturmuştur. Aynı zamanda Mayıs ayında gerçekleşecek seçimler için adaylara destek açıklamaları gelirken, Türkiye'nin tam üyelik yolundaki engellerinden biri olan Kıbrıs meselesinin çözümü adına müzakereler iki yıl aradan sonra yeniden başlamış ve Kıbrıslı Türk ve Rum temsilciler Şubat ayı sonunda Ankara ve Atina'ya ziyarette bulunmuşlardır. Türkiye'de tartışmalı internet yasası önce mecliste kabul edilirken, daha sonra ise iki maddede değişiklik önerisi sonucu Cumhurbaşkanı yasayı onaylamıştır. (Euronews, 2019) Aynı şekilde Abdullah Gül, HSYK kanununda değişiklik yapılmasını düzenlemeyi de Şubat ayı sonunda onaylamıştır. Önce 10 Şubat tarihinde TÜSİAD'a ağır sözlerle yüklenen başbakan ardından 19 Şubat tarihinde partisinin seçim beyannamesini açıklarken medyayı ise şu sözlerle eleştirmiştir: (Haberler, 2019)

“*Bu işin içinde bir de TÜSİAD var. Sen git işine bak. Sen git üretim yap. Sen Türkiye'de bu iktidarın döneminde kazandığını hiçbir zaman kazanamadın. Şöyle kazandınız: bundan önce iktidarlardan istediğiniz gibi farklı yollardan bir şeyler istiyordunuz. Onlar size vermiş olabilir ama bizden bunları alamazsınız. Bizden hakkınızı alırsınız. Hakkınız olmayı alamazsınız. Bakkal dükkanı nasıl kontrol ediliyorsa vergilerde defterlerle sen de kontrol edileceksin. Bundan önce sizi gelip kontrol etmiyor olabilirler ama şimdi kontrol edileceksiniz.*”

“Kabataş’ta linç edilen başörtülü kızımızın tekrar manşetlerle linç etmenin bedelini ödeyecekler. Tamamen hukuksuz ses kayıtlarının bedelini ödeyecekler. Bürokrasidekiler de hukuk içinde bedelini ödeyecekler. Buna sessiz kalanlar da destekleyenler de aynı şekilde bedelini ödeyecekler.”

Mart ayı içerisinde özellikle iç politikada da hareketli günler yaşanmıştır. Yerel seçimler yaklaşırken, üst üste mitingler yapılmış ve liderlerin sert söylemleri gazete manşetlerinde yer almıştır. Gezi olaylarında yaralanarak uzun süredir yaşam mücadelesi veren Berkin Elvan’ın cenazesi sonrası protesto için toplanan kalabalığa müdahale edilmiş ve benzer olaylar 8 Mart Dünya Kadınlar Günü’nde de yaşanmıştır. Bu aya damga vuran Türkiye’nin gündeminde Twitter ve Youtube yasağının yer almaya başlamasıdır. Ses kayıtları ve kaset iddialarına bağlı olarak açıklama yapan Erdoğan, *“Bazıları Youtube, Facebook şudur budur diyorlar. Atacağımız adımlar var. Acaba dünya ne der, şu bu ne der inanın hepsinin demiyorum, benim ve bazı arkadaşlarımın kararlılığı var. Biz bu milleti Youtube’a, Facebook’a şuraya buraya yediremeyiz.”* sözleri sonrası başlayan tartışmalara Twitter yasağı da eklenmiştir. (Euronews, 2019) Yasağa AB başta olmak üzere pek çok ülkeden tepki gelmiştir. AB kurumlarından yapılan açıklamalarda, bu yasağın AIHM’nin ifade özgürlüğü tanımına aykırı olduğu belirtilmiş ve Erdoğan’ı ifade özgürlüğünü serbest bırakmaya davet etmişlerdir. Cumhurbaşkanı Gül’ün bu durumların Türkiye gibi AB ile müzakere yapan bir ülke için hoş olmayan durumlar şeklinde değerlendirmesine karşı Başbakan, ulusal ve uluslararası tepkiler karşısında sert açıklamalarına devam ederek, İstanbul’da gerçekleşen mitinginde şu ifadeleri kullanmıştır: (Hürriyet, 2014)

“Bu Twitter, Youtube, Facebook aileleri kökünden sarstılar. Montaj var, yalan var, her yol var. Biz bu Tweet’i kapatacağız. Neymiş? Özgürlüklere tahammülsüzlükmüş. Kim olursa olsun dinlemem. Dünya karşımıza dikilse bile gereken tedbirleri alırım. Biz kendi göbeğimizi kendimiz keseceğiz.”

2.2 Yerel Seçim Sonrası Dönemde İlişkiler

30 Mart tarihinde gerçekleştirilen yerel seçimin resmi sonuçlarına göre AKP büyükşehir belediye başkanlığında oyların %45.54’ünü alırken, belediye başkanlığı noktasında da %43.13 oy almıştır. (Anadolu Ajansı, 2019) Bir önceki yerel seçime göre oyunu arttıran AKP’de, 2011 genel seçimine göre yaklaşık %4-5’lik bir düşüş yaşanmıştır. Seçim akşamı gerçekleştirdiği ve zamanla geleneksel hale gelen *“balkon konuşmasını”* eşi ve çocukları ile yapan Erdoğan, bu seçimde kaset, montaj siyasetinin kaybettiğini vurgulamıştır. Seçim zaferinin dünya basınında farklı yansımaları olmuştur. *El Pais gazetesi* Erdoğan’ın otoriterliğe kayışını sandıkta meşrulaştırdığını belirtirken, *New York Times gazetesi* saldırgan kampanya yürüten Erdoğan’ın seçimi adeta referanduma dönüştürdüğünü ve bundan sonraki süreçte ya parti kuralını değiştirerek dördüncü kez başbakan olacak ya da cumhurbaşkanı olacak şeklinde belirtmiş ve *Financial Times* zaferin yolsuzluk soruşturması ve bir dizi sızıntıdan sorumlu tuttuğu düşmanlarına karşı muhtemel bir baskı oluşturacağını manşetlerine taşımıştır. (Hürriyet, 2014)

26-29 Nisan tarihlerinde Türkiye’yi ziyaret eden Almanya Cumhurbaşkanı program kapsamında katıldığı bir konferansta, internet ve sosyal medya kısıtlamaları, gazetelere yayın yasağı getirilmesi ve eleştirel düşünceye sahip gazetecilerin işten çıkarıldığı ve yargılandığı ortamdan dolayı korkuları olduğunu ve demokratik toplumların ilk şartının özgür bir biçimde bilgilendirmek ve bilgilendirilmek olduğu noktasında görüşlerini belirtmiştir. (Dünya Bülteni, 2019) Aynı zamanda yargı noktasında da soru işaretlerini belirten Cumhurbaşkanı Erdoğan grup toplantısında şu sözlerle karşılık vermiştir: (Euronews, 2019)

“Kendisine bir şey daha söyledim, Ülkemizin iç işlerine karışılmasına asla tahammül edemeyiz. Devlet adamlığının gereği neyse onu yapmak lazım. Herhalde kendisini hala rahip sanıyor. Çünkü bir zamanlar rahipti. O anlayışla bakıyor. Olmaz. Bunlar çok çirkin şeyler.”

Avrupa Parlamentosu seçimleri yaklaşırken, Komisyon başkanlığına aday olan iki liderden Türkiye aleyhine açıklamalar yapılmıştır. Martin Schulz ve Jean-Claude Juncker katıldıkları televizyon programında Türkiye'nin AB üyelik durumuna karşı olduklarını söyleyen her iki lider, 2019'da bunun mümkün olmadığını vurgulayarak Twitter yasağına da değinmiş ve Türkiye'nin giderek AB normlarından uzaklaştığını söylemişlerdir. (Hürriyet , 2019) Türk kökenli adayların da yarışacağı parlamento seçimlerinden önce Erdoğan Almanya'ya Avrupalı Türk Demokratlar Birliği'nde konuşma yapmak üzere bir ziyaret gerçekleştirmiştir.

24 Mayıs günü Köln'de bir saati aşkın bir konuşma gerçekleştiren Erdoğan'ın bulunduğu salon önünde protestolar da yaşanmıştır. Konuşmasına Necip Fazıl Kısakürek'in Gurbet şiirini okuyarak başlayan Erdoğan ilk kısımda sıkça *“millet, milletçe”* gibi kelimeler kullanmış ve ardından sözü Soma'da yaşanan elim kazaya getirmiştir. Kazadan sonra ülke içinde kendilerinin duyduğu ızdırabı duymayanların olduğu ve bir kısım medyanın da bu durumu suistimal ederek Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı'na hakaret ettiğini belirten Erdoğan, bu noktada konuyu Der Spiegel dergisinde yayınlanan yazıya getirmiştir. Hasnain Kazım tarafından *“Cehenneme Git Erdoğan”* başlığı ile kaleme alınan yazıyı eleştiren Erdoğan, olayı ülkedeki medya ile anlamlı ve koordineli durum yaşanması olarak yorumlamıştır. *“Bunlar madencilere bidon kafalı dediler, göbeğini kaşıyor dediler.”* ama maden kokusunu da en iyi ben bilirim diyen Erdoğan daha sonra, *“Batı sen bunu iyi anlamaman lazım, ülkedekiler ne yazarsa yazsın-çizsin cevaplarını 30 Mart'ta almışlardır”* demiştir. Konuşmanın ikinci kısmında I. Dünya Savaşı'nın yüzüncü yılı yaklaşırken, Türkiye-Almanya ilişkilerinin önemine ve ticari anlamda iş birliğine dikkat çekmiştir. Tarihsel örneklerle *“Eski Türkiye-Yeni Türkiye”* vurgusunu yineleyen Erdoğan, Türkiye'nin artık gündeminin belirlenemediğini aksine Türkiye'nin gündem belirlediğini belirtmiş ve kimsenin eskiden olduğu gibi Türkiye'ye *istikamet gösteremeyeceğini ve parmak sallayamayacağını* vurgulamıştır. AB üyelik noktasında ise şu sözleri söylemiştir:

“Bizim eleştiriden korkumuz yok! Özgürlük, demokrasi, hak, hukuk genişlemesinden korkumuz yok! Biz AB'ye tam üye olmayı hedef koymuş ve samimi çalışan bir ülkeyiz. Bütün engellemelere, haksızlıklara rağmen reformlarımızı kararlılıkla yürütüyoruz. Dostlarımız bizden korkmasın, çekinmesin... Barıştan başka, demokrasiden başka, hukuk ve adaletten başka, insanca yaşam şartlarından başka hedefimiz yok.”

Konuşmanın devamında ülke içinde itibarı zedelenen medya mensuplarının yalan-iftira yayınları ile ülke dışındaki manşetlerin aynı olduğunu tekrar vurgulamıştır. Ardından Köln'den sesleniyorum diyerek, *“Polis öldürmek, bekçi öldürmek, askere kurşun sıkmak, evrakta sahtecilik yapmak ve terör örgütlerine üye olmak basın özgürlüğü müdür?”* sorusu üzerinden yıllarca teröre karşı olmayanlar olarak ifade ettiği kesimin günümüzde *“Türkiye'de basın özgürlüğü yok!”* söylemi üzerinden bu kez teröre katkı sağladığını belirtmiştir. Yine Avrupa ülkelerinde de protesto adı altında vandallık yapanlara, polise-askere kurşun sıkınlara müsamaha gösterilmeyeceğini ve Türkiye'de yaşananlarla ilgili bulunan belgelerin vakti saati geldiğinde açıklanacağını söyleyerek üçüncü kısma geçmiştir. Bu bölümde Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nin toplantısına gönderme yapan başbakan, ana muhalefet liderinin kendisinin yüzüne rahatlıkla diktatör diyebildiğini ve benzer şeyleri de Metin Feyzioğlu'nun söylediği örneklerini vermiştir. *“Cehenneme git”* tarzı ırkçı ve nefret dolu söylemlerin yurt dışında belki yılda bir-iki kez karşılaşılabildiğini ancak Türkiye'de onlarca gazetenin benzer manşetleri attığını belirten Erdoğan, bunlar olurken *medyaya baskının nasıl konuşulduğunu* hayretle karşıladığını belirtmiştir. *“Biz iktidara manşetlerle gelmedik. İçeride ve dışarıda atılan manşetlerde bilinsin ki, kimse bize yol çizemeyecek ve rota veremeyecektir”* sözlerini yineleyerek, medya ve sosyal medya uygulamalarımızı eleştiren ülkelere kendi ülkelerini incelemelerini öneriyorum demiştir. Avrupa ülkelerinin Mısır'daki darbe karşısında sessizliğine değinen Erdoğan, Bangladeş örneğinde de benzer durumların yaşandığını belirterek sıkıntının bu noktada oluştuğunu belirtmiştir.

Türkiye'siz Avrupa'nın eksik olacağı, altı milyona yaklaşan Türk nüfusunun önemli olduğu, İslamofobi ve Antisemitizm ile mücadelede Türkiye'nin kilit ülke olacağı vurguları ile Türkiye üzerinden değil, Türkiye ile çözüm olması gerektiğini belirtmiş ve konuşmasının sonuna doğru AB'de değişimin kaçınılmaz olduğunu Almanya eski cumhurbaşkanlarından Heinemann'ın şu sözleriyle vurgulamıştır: "Hiçbir şeyi değiştirmek istemeyenler, korumak istediklerini dahi kaybederler." (Erdoğan, Köln konuşması, 2019)

22-25 Mayıs tarihlerinde AB üyesi ülkelerde AP seçimleri gerçekleştirilmiştir. Beş yılda bir gerçekleştirilen ve 751 üyeli meclis koltuklarının üye ülkelerin nüfus sayılarıyla orantılı olarak belirlendiği seçim, Türkiye'nin durumu açısından da önem taşımaktadır. Sonraki dönemde Avrupa Komisyonu seçimlerine de etki edecek seçimlere katılım yine düşük kalmış ve 2009 yılındaki katılım oranına yakın bir katılım olmuştur. Seçim sonuçlarına göre Avrupa Halk Partisi(EPP) %29.43'lük oy oranıyla birinci parti durumundayken, Sosyal Demokratlar Grubu (S&D) %25.43'lük oy oranıyla ikinci parti olmuştur. Bir önceki seçime göre EPP %6'luk bir oy kaybı ile 50'nin üzerinde sandalye kaybederken, S&D'de ise oy oranı aynı seviyede kalmış ve yalnızca 5 sandalye kaybedilmiştir. (European Parliament, 2019)

Haziran ayı başında *Gezi olayları* yıl dönümü nedeniyle İstanbul'da olaylar yaşanırken, yine çok sayıda kişi gözaltına alınmıştır. Özellikle Türkiye-Almanya ilişkileri açısından ilerleyen dönemlerde söylemlerde sık sık vurgulanan üçüncü havaalanının temeli atılmış ve Başbakan Erdoğan projenin 91 yıllık cumhuriyet tarihinin en büyük projesi olduğunu vurgulamıştır. Ayın ikinci haftasında Suriye'de belli alanları kontrol eden terör örgütü DAESH, Irak'ta hızlı bir şekilde Türkmen nüfusun ağırlıklı olarak yaşadığı Tuzhurmatu'yu ele geçirmiş ve Türkiye başkonsolosluguna baskın yaparak çok sayıda kişiyi rehin almıştır. Bu olaylar Türk kamuoyunda yer almış ve iç siyasette de CHP ve MHP'nin çatı adayı olarak cumhurbaşkanlığında Ekmeleddin İhsanoğlu aday gösterilmiştir. AKP'nin ise adayı noktasında Cumhurbaşkanı Abdullah Gül tekrar aday olmayacağını açıklamış ve gözler yaklaşan seçimler öncesi Erdoğan'a çevrilmiştir. Mecliste Lice'de yaşanan olaylarda askeri birlik içinde Türk bayrağının indirilmesi hadisesi sebebiyle yoğun tartışmalar yaşanmış ve ayın sonlarına doğru 16 Aralık 2013 tarihinde imzalanan Geri Kabul Anlaşması mecliste onaylanmıştır. (AB Haber, 2019)

2.3 Cumhurbaşkanlığı Seçimine Doğru Türkiye

Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının doğrudan sandığa giderek cumhurbaşkanını belirleyeceği seçime giderken, CHP ve MHP'nin ortak çatı adayı Ekmeleddin İhsanoğlu'nun ardından AKP'nin adayı Recep Tayyip Erdoğan olarak açıklanmıştır. Türkiye iç siyaseti açısından hareketli günlerin yaşandığı bu dönemde CHP, MHP, DP, BTP ve DSP "Büyük Uzlaş" adı altında Ekmeleddin İhsanoğlu'nun adaylığında anlaşırken, HDP'nin ise adayı Selahattin Demirtaş olmuştur. Temmuz ayı içerisinde gazeteci Nedim Şener ve Ahmet Şık'ın yapmış oldukları, haksız yere tutuklanıp uzun süre tutuklu kalmalarına dair başvuruyu AİHM haklı bularak, Türkiye'yi tazminat ödemeye mahkum etmiştir. Sanatçı, iş adamı ve partililerin katılımıyla projelerini açıklayan Erdoğan, yeni Türkiye yolunda demokratik siyaset, açık toplum ve hukuk devleti ilkelerinden oluşan üç temel ilkeye bağlı olunacağını ve halkın seçeceği cumhurbaşkanının adalet, çözüm süreci, yeni anayasanın gerekliliği ve ekonomik istikrarın devamı noktasında takipçi olacağını vurgulamıştır. (Hürriyet, 2014) AP Başkanı olarak yeniden Martin Schulz seçilmiş ve komisyon için de AB liderlerinin seçtiği Junker parlamento tarafından onaylanmıştır. (IKV, 2014)

10 Ağustos yaklaşırken seçim çalışmaları yoğunlaşan liderler mitinglerine devam ederken, cumhurbaşkanı adayı Erdoğan katılmış olduğu Balıkesir ve İzmir mitinglerinde, Gazze'de yaşananlar karşısında kayıtsız kalınmasını eleştirmiş ve şu sözlerle Batı'ya seslenmiştir: (Hürriyet, 2019)

“Bizim polisimiz İstanbul Taksim’de camii çerçeveyi kıran, insanları yaralayan, esnafa zarar veren vandallara biber gazı ve tazyikli suyla karşılık verdiğinde Batılı ülkeler, Batılı uluslararası medya ayağa kalkıyor günlerce bunu konuşuyorlardı. Ey Amerika sen de konuşuyordun. Ey Batı sen de konuşuyordun. Şimdi neredesiniz? Avrupa neredesin, Amerika neredesin soruyorum. Cevap var mı? Yok.”

Cumhurbaşkanlığı seçimi resmi sonuçlarına göre katılım oranının %74’le, AKP iktidarı döneminin en düşük katılımı olarak tarihe geçen seçimlerde, Recep Tayyip Erdoğan %51.79, Ekmeleddin İhsanoğlu %38.44 ve Selahattin Demirtaş %9.76 oranında oy almıştır. (Anadolu Ajansı, 2019) Bu sonuçlar ekseninde birinci turda cumhurbaşkanı seçilen Erdoğan, koltuğunu yapılan kongrede Ahmet Davutoğlu’na bırakmıştır. Erdoğan kongrede yaptığı konuşmada, “AB yürüyüşümüz daha da kararlı şekilde devam edecektir” mesajını vermiştir. (İKV, 2014) 62. Hükümeti kurma görevi alan Başbakan Davutoğlu, kabinede dört değişiklik yapmıştır. Yeni hükümet TBMM’de 133 ret oyuna karşın, 306 kabul oyuyla güvenoyu almıştır. (TBMM, 2019) Bu dönemde medyaya yansıyan ve yoğun tartışmalara sebep olan Almanya istihbarat örgütünün Türkiye’yi 2009 yılından beri dinlediğine dair iddialar karşısında, Almanya Ankara Büyükelçisi Dış İşleri Bakanlığı’na çağırılarak kendisine sözlü nota verilmiş ve Merkel ise *“istihbarat servislerinin faaliyetleri ile ilgili yorum yapamam ancak daha önce ABD-Almanya ilişkileri bağlamında söylediklerim geçerli”* diyerek daha önce vurguladığı dostların birbirini dinlemeyeceği mesajını yinelemiştir. (Habertürk, 2019)

2.4 2014 Yılı Sonuna Doğru İlişkiler

Oldukça yoğun bir seçim sürecini atlatan Türkiye’de, seçim sonrası yapılan görev değişiklikleri ve kabinenin belirlenmesinden sonra iç ve dış politikada önemli olaylar yaşanmıştır. Eylül ayı içerisinde ABD Dış İşleri Bakanı John Kerry, Türkiye’ye bir ziyaret gerçekleştirirken, Türkiye’nin rehinerleri olması sebebiyle tedirgin olmasını anlaşılır karşılamış ancak Türkiye’nin bir şekilde devrede olmasının önemini vurgulamıştır. (Sözcü, 2019) Aynı ay içerisinde DAESH Türkiye sınırındaki Kobani’ye saldırı başlatmış ve bu konu ile ilgili Suriye sınırında hareketlilikler yaşanmaya başlamıştır. Özellikle Türkiye sınırından karşıya geçmeye çalışan ve güvenlik güçleri arasında kısa süreli gerginlikler yaşanırken, HDP tarafından mevcut iktidara yoğun eleştiriler olmuştur. AIHM’e zorunlu din dersi ile ilgili 2011 yılında yapılan başvuru üzerine mahkeme zorunlu din dersi uygulamasının sona erdirilmesine yönelik olarak karar almıştır. Kasım ayında görevi sona erecek AB Komisyonu Başkanı Barraso ise Türkiye ziyaretinde ikili ilişkiler açısından Hürriyet gazetesine verdiği röportajda şu satırları vurgulamıştır: (Hürriyet Daily News, 2019)

“Türkiye, AB için kilit bir ortak olmaya devam ediyor. Ekonomik krizden enerji güvenliğine, göçten terörizme kadar AB’nin karşı karşıya olduğu temel sorunlara bakın. Bunların hepsinde Türkiye hem AB için stratejik bir ortak hem de çözümün bir parçası olarak ortaya çıkıyor.

Türkiye’nin –aynı zamanda AB’nin de komşu bölgesi olan– komşu bölgelerinde oynadığı kritik rol ortada. Türkiye’nin uzun süredir bir milyon Suriyeli sığınmacıya ve son olarak da Kürt mültecilere sağladığı sığınma çok etkileyici. Ama bu sorunlarla baş edebilmesi için Türkiye’nin de AB’ye büyük ölçüde ihtiyacı var. Başarmak için birbirimize ihtiyacımız var.

İşbirliğimiz için henüz el atılmamış büyük bir potansiyel orada duruyor. Bunun içinde dış politikadan terörle mücadeleye, ekonomi, ticaret, enerji, göç politikası ve vize diyaloguna kadar pek çok alan var. Ortak sorumluluklarımız ve çıkarlarımız var.”

2014 yılı Kasım ayı sonlarına doğru gerek yapımı gerekse Erdoğan’ın yeni konutu olması hasebiyle muhalefet tarafından maliyet noktasında sıkça eleştirilen Cumhurbaşkanlığı Külliyesi’ni ziyaret eden ilk yabancı devlet başkanı Papa olurken, ziyarette Papa çok sayıda sığınmacıya ev sahipliği yapan Türkiye’ye teşekkürlerini iletmiştir. Ülkeye ziyaretinden birkaç gün öncesinde AP’yi ziyaretinde ise Avrupa’nın göç politikalarını eleştirmiştir.

Aralık ayında Başbakan Davutoğlu Yunanistan ve Polonya'ya ziyaretler gerçekleştirmiş ve İtalya ile İngiltere başbakanları Türkiye'de ağırlanmıştır. Avrupa ile sıcak temasın yoğunlaştığı dönemde 17-25 Aralık 2013 tarihlerinde gerçekleştirilen operasyonların birinci senesi yaklaşırken 14 Aralık'ta Zaman gazetesi çalışanları gözaltına alınmıştır. Gözaltılar sonrasında AB Dış işleri Temsilcisi Mogherini yaptığı açıklama ile bu operasyonun AB'nin basın özgürlüğü değerleri ile örtüşmediğini belirtmesi üzerine, 15 Aralık günü Kocaeli'nde Cumhurbaşkanı Erdoğan Mogherini'ye şu sözlerle karşılık vermiştir: (Erdoğan, Tüpraş Tesisi Açılışı, 2019)

"Bazı adımlar atıldığında AB'den birisi çıkıyor açıklama yapıyor. Sen neye göre bu açıklamayı yapıyorsun? Neyi biliyorsun? 50 yıldır AB kapısında bu ülkeyi bekletenler, atılan adımın ne olduğunu biliyor musunuz? Ulusal güvenliğimizi tehdit edenler ister basın mensubu olsun ister şu olsun bu olsun, gerekli cevabı alacaklardır. Bu operasyonları yaparken acaba AB ne der gibi bir derdimiz yoktur. Biz kendi göbeğimizi kendimiz keseriz. Lütfen siz kendi aklınızı kendinize saklayın. Sabancı'nın kardeşini (Özdemir Sabancı) katleden Fehriye Erdal'ı bir kapıdan alıp öbür kapıdan bırakanlar, hukuk adına yanıt verebilirler mi?" Aynı şekilde Sindelfingen'de evleri kundaklanan ve hayatını kaybeden vatandaşlarımızın failleri ile ilgili hala cevap yok. Bunlara cevap verin."

Bu sözlerinin ardından Merkel'e yönelik olarak "o ülkenin başındaki şahıs ile görüşüyorum" sözleriyle, Avrupa'nın en güçlü ülkesi durumundaki Almanya'nın 4000 tane açılan davayı neticelendiremediğini belirtmiştir. Aynı zamanda "Bize verdiğimiz dosyalarla ilgili netice yok diyorsunuz ama kalkıyorsunuz benim ülkeme operasyon yürütmek istiyorsunuz" diyerek AB'nin Türkiye içi konularda kendisine müdahale yetkisi aramaması gerektiğini vurgulamış ve 2015 yılına girerken Türkiye-AB ilişkileri adına bir yıl öncesine göre daha sert söylemler gündemde yer almaya başlamıştır.

3. 2015 YILI TÜRKİYE-AB İLİŞKİLERİ

3.1 İlk Üç Aylık Dönemde Türkiye-Ab İlişkileri

2015 yılı gerek Türkiye iç siyaseti açısından çözüm süreci gerekse 7 Haziran seçimleri ve sonrasındaki süreç açısından, dış politikada da Suriye eksenli gelişmelerin ve AB ile görüşmelerin yoğunlaştığı önemli bir yıl olmuştur. 6 Ocak'ta Rusya vatandaşı canlı bombanın Sultanahmet polis merkezine gerçekleştirdiği saldırısı sonucunda 1 polis memuru şehit olmuştur. (TheGuardian, 2019) Dünyada Suriye eksenli endişelerin yoğunlaştığı dönemde bir acı olay da Fransa da yaşanmıştır. Charlie Hebdo isimli mizah dergisine yapılan silahlı saldırıda 17 kişi hayatını kaybetmiş ve 10'un üzerinde kişi de yaralanmıştır. (Daily Mail, 2019) Başbakan Ahmet Davutoğlu 11 Ocak'ta dünyanın birçok ülke lideri ile birlikte anma etkinliği yürüyüşüne katılmış ve ardından Almanya'ya iki günlük bir ziyarette bulunmuştur.

Fransa'dan sonra Almanya'ya geçen Davutoğlu 12 Ocak'ta düzenlenen basın toplantısında, iki ülke arasında iş birliğinin uluslararası sorunlara çözüm üretebilecek potansiyele sahip olduğunu vurgularken, Fransa'da yaşanan elim hadise ile ilgili olarak Türkiye'nin AB üyeliğinin farklı medeniyetleri kıtada buluşturacağı ve bu durumun barışçıl biçimde bu iradeyi yansıtması bakımından büyük önem taşıdığını belirtmiştir. Basın toplantısında bir gazetecinin DAES'le Türkiye'nin mücadelesini eleştirerek sorduğu soruya şu sözlerle cevap vermiştir: (Davutoğlu-Merkel Ortak Basın Toplantısı, 2019)

"Ülkemizde 2 milyona yakın sığınmacı vardır. Eğer biz sınırlarımızı açık tuttuysak, teröristlerin geçişi için değil, anası babası ölen çocuklar için açık tuttuk. DAES teröründen de en çok zarar gören Türkiye'dir. Savaşçıların geçişi noktasında tüm dünyaya çağrıda bulunduk. Aralarında Alman vatandaşlarının da bulunduğu 7000 kişiye sınıra geçiş yasağı koyduk. Bize gelen tüm istihbaratı değerlendiririz. Bu belirttiğiniz terörist kadın İspanya'dan Türkiye'ye gelmiştir."

Biz İspanya'yı suçlayabilir miyiz? Keşke Paris saldırısından birkaç gün önce İstanbul'da olan saldırıda da keşke Paris'te gördüğümüz büyük dayanışmayı görebilsaydık."

Almanya Şansölyesi Merkel ise güvenlik ve terör konularında iki ülkenin iş birliğine dikkat çekmiştir. Terörün çözümü noktasında son derece gönüllü olduklarını ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Türkiye'de yaşayan Kürtlerle başlattığı barışma sürecinden memnuniyet duyduklarını ve Türkiye'nin yanında olduklarını ifade etmiştir. Çözüm süreci ile ilgili olarak bu sürecin daha önceleri başlamasının Irak'ta yaşananları da önleyebileceğini belirtmiştir. Ardından Davutoğlu'nun üyelik konusundaki görüşleri üzerinden gelen "Sizin Türkiye'nin üyeliği noktasında fikrinizde değişim oldu mu?" sorusuna şu şekilde yanıtlamıştır: (Davutoğlu-Merkel Ortak Basın Toplantısı, 2019)

"Fikrimi değiştirmedim. Tam üyelik konusunda kesinlikle müzakerelerin sürdürülmesini destekledim. Mesela hukuk devleti faslı açılacak. Bu alanda da derinlikli bir müzakere yürütülecektir. Böyle böyle olsaydı, şu durum olmazdı, yaşanmazdı demek, son derece spekülasyon bir yaklaşım olur. Onun için biz teröre karşı dayanışma içinde olmalıyız. Önemli olan budur. Kıbrıs sorununun çözülmesi şu an gündemimizi belirliyor. Kıbrıs konusunda biz Türkiye'ye destek olmak istiyoruz, sorunun çözümü noktasında yanında olmak istiyoruz. Elbette henüz çözülmemiş pek çok konu da önümüzde bulunmaktadır."

Ahmet Davutoğlu ise son olarak söz alarak, kendisinin belirtmiş olduğu ve Türkiye'nin AB üyeliğinin bu tarz saldırıları engelleyebileceği şeklinde görüşlerinin yanlış anlaşıldığı ve çarpıtıldığını belirtmiş ve toplantı sona ermiştir. Davutoğlu'nun şu sözleri Merkel'in "spekülasyon olur" diyerek belirttiği görüşlerine bir nevi cevap niteliğinde olmuştur: (Davutoğlu-Merkel Ortak Basın Toplantısı, 2019)

"Benim kastettiğim şudur: herhangi bir meselede başarı hikayesi olursa orada başarı sağlanabilir. AB bizim için bir medeniyetler projesidir. Avrupa kıtasının farklı dinleri ve kültürleri barındıran bir geleneği var. Türkiye'nin AB'ye girişi başarı hikayesine dönüşeceği için, çatışma çıkarmak isteyenlerin alanlarını daraltacaktır. Avrupa'da yaşayan Müslümanlar için bir başarı hikayesine ihtiyaç vardır. O resmi birlikte oluşturabiliriz. Asyalı kimliğimiz Avrupalı kimliğimizi örtmez, ona renk katar. Aynı tezi savunuyorum. Eğer bir gün Avrupa içinde yer alırsak bu tüm dünyaya da verilecek evrensel bir mesaj olacaktır. İnşallah bir gün o günleri hep beraber görürüz."

Ocak ayı içerisinde dış politika açısından Fransa ve Almanya ziyaretlerinin ardından özellikle Başbakan Davutoğlu'nun ziyaretleri daha çok Avrupa ülkeleri eksenli olurken, Erdoğan ise genellikle Afrika ülkelerini ziyaret etmiş ve sonraki aylarda da Orta Doğu ve Afrika liderlerini Ankara'da ağırlamıştır. Başbakan'ın bir sonraki ziyareti Brüksel'e olurken, o ziyareti İngiltere ziyareti ile devam etmiştir. Özellikle Türkiye kamuoyunda 6-7 Ekim tarihlerinde yaşananlar ve ardından iç güvenlik paketinin tartışılmaya başlandığı günlerde yapılan ziyaretler, sürecin devamı noktasında dile getirilenler ve basın özgürlüğü noktasında yapılan eleştirilere karşı AB ile ilişkiler açısından önem taşımıştır. Cumhurbaşkanı Erdoğan ise 24 Ocak tarihinde Cibuti ziyaretinde Cumhurbaşkanı İsmail Ömer Guelleh ile gerçekleştirilen basın toplantısında İslamofobi ile ilgili gelen soruya, İslam dünyası üzerinde büyük bir oyun oynandığını belirterek başlamış ve önce Irak'ta başlayan hadiselerin, Afganistan ve en sonda *Arap Baharı* denilen süreçle sınır komşumuz Suriye'ye sıçradığını ifade etmiştir. Mısır örneğinin ardından Suriye'ye gelmiş ve 1.7 milyon Suriyeliye ev sahipliği yaptığımızı ve bunun 5.5 milyar dolara yakın maliyeti olduğunu ancak dünyanın sessiz kaldığını ve Türkiye'ye sadece 250 milyon dolar yardım geldiğini söylemiştir. Avrupa'da ise sığınmacı sayısının yalnızca 130 bin kişi civarında olduğunu vurguladıktan sonra AB süreci ile ilgili şu sözleri söylemiştir: (Erdoğan-Guelleh Ortak Basın Toplantısı, 2019)

“AB süreci bizim için devam eden bir süreçtir. Bizi alırlar ya da almazlar, önemli değil, ama biz şu an planladığımız şekilde çalışmalarımızı sürdürüyoruz. Aslında biz Avrupa’yı test ediyoruz. Yani aslında Avrupa, halkı Müslüman olan Türkiye’yi kendine hazmedecek mi? Eğer İslamofobiye karşıysanız Türkiye’yi AB’ye almak zorundasınız. Aksi takdirde geçmişten bu yana AB bir Hristiyan birliğidir tezi vardır. Bu tezin haklılığı anlamına gelir. Türkiye birçok yapının içerisinde varken, niye Türkiye’yi almıyorsunuz? Demek ki sorun başka. Birincisi Türkiye artık güçlü bir ülkedir. Türkiye’yi kapınıza gelip dilenecek bir ülke olarak görüyorsanız, yanılırsınız. Türkiye ayakları üzerinde duran bir ülkedir. Türkiye her gün gelişen bir ülkedir. Eğer Türkiye’yi kabul ederlerse ederler, etmezlerse de Türkiye kendi yolunu çizer.”

Şubat ve Mart aylarında iç siyaset gündemini mecliste onaylanan iç güvenlik paketi tartışmaları oluşturmuştur. 19 Şubat’ta mecliste görüşülmeye başlanan ve muhalefetin tepkileri ve protestoları ile gerginliklerin yaşandığı süreçte paketin ilk on maddesi kabul edilmiş ve daha sonra kabul edilen maddelerle birlikte iç güvenlik paketi genel kurulda kabul edilmiştir. (BBC, 2019) 28 Şubat tarihinde Başbakan Yardımcısı Yalçın Akdoğan ve İç işleri Bakanı Efkan Ala ile çözüm sürecini yürüten HDP milletvekilleri Dolmabahçe çalışma ofisinde siyasal tarihe *“Dolmabahçe Mutabakatı”* olarak geçen açıklamayı yapmışlardır. (Aljazeera Türk, 2019) Çözüm sürecinde farklı bir evreye geçildiğini belirten temsilcilerin açıklamalarının ardından gözler 21 Mart’taki Nevruz açıklamasına çevrilmiştir. Cumhurbaşkanı Erdoğan ise önce *“Kardeşim ne Kürt sorunu? Artık böyle bir şey yok. Türk’ün de sorunu var, Laz’ın da sorunu var, Abaza’nın da sorunu var. Boşnak’ın da sorunu var. Hepsinin sorunu var.”* sözleri ile tartışma yaratan bir açıklama yapmıştır. (Amerikaninsesi, 2019) Bu açıklamasının üzerinden çok geçmeden Ukrayna seyahati dönüşünde ise Dolmabahçe mutabakatının içerisinde çelişkiler oluşturan ifadeler olduğunu vurgulayarak, Başbakan Yardımcısı ile mecliste bir grubun ortak açıklama yapmasını doğru bulmadığını ve izleme heyetinin adanın meşruiyetini arttırabileceği için tehlikeli olduğunu söylemiştir. Hükümet içerisinde yapılan açıklamalarda Erdoğan’ın süreç hakkında bilgi sahibi olduğu belirtilmiş ancak Erdoğan gazetecilere *“O dediğiniz başkanlık sisteminde oluyor”* diyerek, konuyu hükümetin kararı olarak açıklamıştır. (Aljazeera Türk, 2019) 22 Şubat tarihinde Süleyman Şah Operasyonu gerçekleştirilirken, 21 Mart’ta Diyarbakır Nevruz kutlamalarında çözüm sürecine dair açıklama yapılmıştır. Cumhurbaşkanı Erdoğan Mart ayı sonunda Slovenya, Slovakya ve Romanya’yı kapsayan ziyaretlerde bulunmuştur.

3.2 7 Haziran Seçimlerine Giderken Türkiye

2015 yılı Nisan ayı içerisinde Türkiye dış politikasının ana gündemini 1915 yılı olaylarının yüzüncü yılı ile ilgili yapılan açıklamalar oluşturmuştur. Özellikle AP’nin oy çokluğu ile aldığı karar sonrası hükümetten çeşitli açıklamalar yapılmıştır. (BBC, 2019) Meryem Ana Kilisesi’nde düzenlenen ayine ise AB Bakanı Volkan Bozkır katılmıştır. Siyasi partiler aday tanıtım toplantılarını gerçekleştirmiş ve Türkiye seçim sürecine girmeye başlamıştır.

10 Mayıs’ta Almanya’ya Cumhurbaşkanı olarak ilk ziyaretini gerçekleştiren Erdoğan, Karlsruhe’de Almanya gençlik buluşmasına katılmıştır. *Halkın oyları ile seçilen ilk cumhurbaşkanı* anonsu ile sahneye davet edilen Erdoğan, konuşmasına anneler günü mesajı ile başlamıştır. 7 Haziran seçimleri öncesinde yurt dışı oylarının önemine de paralel olarak yapılan bu ziyarette, yurt dışında yaşayan vatandaşların ilk kez genel seçimde oy kullanacağı da belirtiliyordu. Konuşmaya *“Eski-Yeni Türkiye”* vurgusu ile başlayan Erdoğan, bir milyon dört yüz bine yakın oyun kullanılmanın önemine değinmeye devam etmiştir. (Cumhurbaşkanı Erdoğan, Almanya’da "Karlsruhe Gençlik Buluşması" Konuşması/10 Mayıs 2015, 2019)

“İçeride ve dışarıda bu milletin dinine, diline, tarihine düşmanlık edenlerin olduğunu biliyoruz.” söyleminin ardından, *“Bir oy bir mih, bir mih bir nalı, bir nal bir atı ve bir at bir orduyu ve orduda milleti kurtarır.”* diyerek salona hitap etmiştir. Ardından Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde katılımın beklenilenin altında olması noktasında eksiklikler olduğu bilgisini vermiş ve bu seçimde o eksikliklerin yaşanmayacağını söylemiştir.

Bu noktada Erdoğan, sandığın öneminin vurgusunun ardından “*Oy kullanmak külfet değil, gücümüzü en etkili göstereceğimiz yerdir.*” diyerek, son dönemde PKK’nın eylemlerinin başlamasına tepkisini de burada yinelemiştir. (Cumhurbaşkanı Erdoğan, Almanya’da "Karlsruhe Gençlik Buluşması" Konuşması/10 Mayıs 2015, 2019)

Konuşmasına AKP döneminde yapılan projelerden bahsederek devam eden Erdoğan, 1960’larda Almanya’ya giden gurbetçi vatandaşların yurt dışında özlem çekerken, Türkiye’deki öz kardeşlerinin darbelerle uğraştıklarını ve öz vatanlarında parya durumuna düştüğünü belirtmiştir. Ardından Hakkari’ye yapılması planlanan hava alanının engellenmek istendiği örneği ile Türk, Kürt, Laz, Çerkez ayrımı yapmadıklarını ve milletin bunlara 7 Haziran’da en net cevabı vereceğini söylemiştir. Kamuoyunda uzun süre tartışılan yeni yapılacak köprü’nün isminin Yavuz Sultan Selim Köprüsü olması noktasında, “*Almanya’da ‘Ali’siz Alevilik’ denen bir olay var. Yani ateist bir anlayışın, Alevilik kisvesi altında, kendilerinin de desteklemiş olduğu bir yapı var.*” sözleri ile 2014 yılında eleştirdiği Alman Cumhurbaşkanı’nın ardından bir yıl sonrasında “*Ali’siz Alevilik*” tartışmasına tekrardan atıf yaparak şu sözleri söylemiştir: (Çakır, 2019)

“Yavuz Sultan Selim köprüsü bile bunları rahatsız etti. Niye ismini nasıl bu şekilde koyarsınız diyorlar. Şimdi Almanya’da Avrupa’da falan Ali’siz Alevilik diye bir şey çıktı ya, şimdi bu Ali’siz Alevilerden birini de milletvekili adayı yaptılar. Kardeşlerim uyanık olmaya mecburuz. Eğer Alevilik Hz. Ali’yi sevmekse benden daha Alevisi olamaz. Ama Alevilik eğer bir dinse orada Tayyip Erdoğan yok. Onu Ali’siz Aleviler düşünsün. Bunlara 7 Haziran’da gerekli cevabı vereceğinizi ben biliyorum. Onun için çok çalışmanız gerekiyor değerli kardeşlerim.”

Marmaray’dan 73 milyon kişinin istifade ettiğini belirten Erdoğan, ardından “*Biz Fatih’in torunuyuz. Dedemiz gemileri karadan yürüttü ve biz de metroları denizin altından yürütüyoruz.*” diyerek sözlerini cumhurbaşkanının tarafsız olması hususuna getirmiştir. Meydanlarda dile getirdiği gibi her partiye eşit davrandığını ama taraf olduğunu ve milletin tarafında olduğunu söylemiştir. IMF’ye olan borcun bittiğini ve IMF’nin Türkiye’den 5 milyar dolar borç istediği vurgusuyla konuşmasının sonuna geçmiştir. (Cumhurbaşkanı Erdoğan, Almanya’da "Karlsruhe Gençlik Buluşması" Konuşması/10 Mayıs 2015, 2019)

Yeni anayasa ve başkanlık sistemi noktasında G20 ülkelerinin en az on tanesinin başkanlık sistemi ile yönetildiğini, dünyanın en gelişmiş ülkelerinin içinde bulunduğu Avrupa’nın istikrar meselesini tartıştığını İtalya ve İngiltere örnekleriyle anlatan Erdoğan kendisi için değil, milletin on yıllarca yüz yıllarca uygulayabileceği bir sistem yaratma gayesiyle bu hedefte olduğunu anlatmıştır. 7 Haziran seçimlerine yönelik geçen buluşmanın sonunda topluluğa Hz. Lokman’ın oğluna nasihatlarıyla seslenmiş ve bu nasihatlerle yetişen neslin hem Almanya’da hem Türkiye’de *Necip Fazıl Kısakürek’in Bizim Şarkı* şiirini söyleteceğini belirterek şiirin ardından şu sözlerle programı noktalamıştır: (Cumhurbaşkanı Erdoğan, Almanya’da "Karlsruhe Gençlik Buluşması" Konuşması/10 Mayıs 2015, 2019)

“Bir gün akşam olur biz de gideriz. Ama bu şarkı ilelebet bitmez.

Mekke’den Medine’ye olan 1436 yıllık Hicret’imiz bitmez.

Malazgirt’te olan 944 yıllık akınımız bitmez.

İstanbul’daki 562 yıllık fethimiz bitmez.

Çanakkale’deki 100 yıllık zaferimiz bitmez.

Avrupa’daki 50 yıllık varlığımız da bitmez.”

3.3 7 Haziran Ve 1 Kasım Genel Seçimleri

7 Haziran seçimleri Türk siyasal hayatı açısından önemli bir süreci oluşturması açısından büyük önem taşımaktadır. Seçimin resmi sonuçlarına göre AKP %40.9, CHP %25, MHP %16.3 ve HDP %13.1 oy almış ve meclis aritmetiğinde AKP 258 milletvekili çıkarmıştır. Anayasaya göre 276 sayısı bulunmadığı için partiler koalisyon görüşmelerine başlamıştır.

Bu seçim, Cumhurbaşkanı olarak yurt içinde ve yurt dışında mitingler yapan ve *başkanlık sistemi ile 400 milletvekili vurgusunu yineleyen Erdoğan'ın* bir süreliğine de olsa başkanlık sistemini rafa kaldırmasına sebep olmuştur. Özellikle MHP'ye kayan AKP oyları dikkat çekerken, sadece Doğu ve Güney Doğu Anadolu bölgesine sıkışıp kalan HDP oylarının bu kez Batı illerinde de yükselmesi dikkat çeken başka bir sonuçtur. AKP açısından ilk kez Erdoğan dışında bir genel başkan ile seçime gidilmesi ile parti içinde oluşan ikircikli yapı, “Yeni Türkiye” mottosuyla girilen seçimde yeni olanın seçmenlere aktarılmasındaki başarısızlık, partinin kurumsallaşması ve sistem değişikliği tartışmalarının seçimde belirsizlik yaratması ile Kürt seçmen oylarının çözüm sürecindeki söylem değişikliğinden dolayı kayması gibi birçok sebep oy kaybına neden olmuştur (Alkan ve Özkan 2015). HDP ve MHP ise önemli milletvekili sayılarına ulaşırken, CHP için durum önceki seçimlerdeki sonuçlara yakın olmuştur.

Türkiye'nin karanlık ve belirsiz bir dönemi tecrübe ettiği süreçte erken seçim kararı alınmış ve 1 Kasım'da erken seçim gerçekleşmiştir. Seçim sonuçlarına göre oluşan yeni tabloda AKP 317 milletvekili çıkarırken, HDP 59, MHP 40 ve CHP 134 milletvekiline sahip olmuştur. Özellikle MHP tabanına kayan AKP oyu bu noktada geri dönmüş ve yine HDP'ye oy veren seçmenlerin bir kısmı tekrardan geri dönmüştür. Bu seçimde seçmenler AKP'nin 2002 yılında iktidara gelmesinin önemli sebeplerinden koalisyon belirsizliği ve kriz gibi iki önemli faktör üzerinden Türkiye'de yaşanan olaylar ekseninde duygusal davranarak tekrardan değişken oylarını iktidar partisine geri vermiştir. Bu seçimin başka önemli sonuçlarından biri o günden günümüzü etkileyecek şekilde AKP-MHP iş birliğinin bu tarihten itibaren oluşmasıdır.

3.4 Merkel'in Türkiye Ziyareti Ve Son Üç Aylık Dönemde İlişkiler

Yoğun bir seçim dönemi geçiren Türkiye'ye 18 Ekim Pazar günü bir ziyaret gerçekleştiren Merkel, Cumhurbaşkanı Erdoğan ve Başbakan Davutoğlu ile görüşmeler gerçekleştirmiştir. Mülteci göçlerinin yoğunlaştığı Ağustos ayından sonra AB'yi temsilen Merkel'in gerçekleştirdiği ziyaretin ana gündemini *mülteci krizi* oluşturmuştur. Mevcut durumu ve takvimi konuşan liderler daha sonra ortak bir basın açıklaması yapmıştır.

Konuşmasına yapılan görüşmedeki gündem maddelerinden bahsederek başlayan Davutoğlu, *2 milyonu geçen sığınmacılar ve 7,5 milyar doları bulan maddi külfetten* bahsetmiştir. Ardından göçün bir vaka olduğunu ancak bunun yasal ve düzenli olması gerektiğini söyleyerek Türkiye'nin ortak irade gösterilmesi gereken bu konuda yalnız bırakıldığını söylemiştir. “*Vize konusundaki görüşmelerin 2017 yılında değil 2016 Temmuz ayında hayata geçmesini umduklarını*” belirten Davutoğlu, *krizden fırsat çıkarmanın mümkün olduğuna değinmiş* ve donmuş Türkiye-AB ilişkilerini tekrardan başlatmak istediklerini vurgulamıştır. Son olarak AB zirvelerine katılmak ve oradaki aile fotoğrafından yer almak isteriz diyen Davutoğlu, Ermeni iddiaları noktasında Merkel ile iletişimde kaldığını ve ortak bir tarih komisyonu ile akademik çalışmalara destek noktasında yardımlara hazır olduğumuzu belirterek sözlerini noktalamıştır. (Başbakan Davutoğlu - Merkel Ortak Basın Toplantısı /18 Ekim 2015, 2019)

Merkel ise konuşmasına Ankara'da gerçekleşen tren garı patlamasının taziye mesajı ile başlamıştır. Özellikle Erdoğan'ın Brüksel'e yaptığı ziyaretin yapıcı olduğuna değinen Merkel, “*İlkesel olarak doğru yoldayız ancak geliştirmemiz gereken işler var*” demiştir. Türkiye'nin AB üyeliği noktasında ucu açık bir süreç olduğunu söyleyen Merkel, “*yargı ve temel haklar*” konularını kapsayan 23. fasıl ile “*adalet, özgürlük ve güvenlik*” konularını içeren 24. fasıl üzerinde konuşmak ve “*ekonomi ve parasal politika*” başlıklı 17. fasıl da açmak istediklerini vurgulamış ve New York'ta da konuşulduğu üzere “*stratejik işbirliğinden*” söz ederek, Almanya'nın istikrarlı bir Türkiye istediğini ve “*seçimlerden sonra yeniden Kürtlerle barışma sürecine girilmesi noktasının değerlendirilmesini umduğunu*” söyleyerek sözlerini sona erdirmiştir. Soru-cevap bölümünde ise her iki liderde iş birliğine vurgu yapmış ve Merkel özellikle ödemeler konusunda gecikmeler olduğunu ve bu konulara daha fazla değineceklerini söylemiş ve toplantı sonra ermiştir. (Başbakan Davutoğlu - Merkel Ortak Basın Toplantısı /18 Ekim 2015, 2019)

Özellikle Suriye’de yaşanan olayların yoğunlaştığı dönemde göç dalgalarının Avrupa’yı sarması neticesinde Avrupa Konseyi’nin karar alması ve Merkel’in ziyareti süreç açısından önem taşımıştır. 29 Kasım 2015 tarihinde ise Brüksel’de AB zirvesi yapılmış ve anlaşma imzalanmıştır. Zirve neticesinde Başbakan Davutoğlu şu açıklamaları yapmıştır: (Sputnik, 2019)

“Her sene iki zirve yapılmasına karar verdik, katılım sürecini hızlandıracağız, canlandıracağız. Bu tarihi bir gün ve tarihi bir toplantıdır. 11 yıl sonra Türkiye ile böyle bir zirve gerçekleştirdi. AB ile vize serbestisi konusunda bir takvim ortaya kondu. 2016 yılının mart ayında ilk rapor, Haziran ayında Geri Kabul Anlaşması’nın uygulanması ve Ekim ayında da Vize Muafiyeti’nin devreye girmesi. Bunun için bizim yapacaklarımız da var AB’nin de yapacakları var”

Kasım ayı içerisinde aynı zamanda G-20 zirvesine ev sahipliği yapan Türkiye’de, Rus uçağının düşürülmesi ile yine dış politikada farklı bir sürece doğru dönüş başlamıştır. Aralık ayında da yeni bir müzakere başlığı açılmış ve 2016 yılına girerken AB ile ilişkiler açısından 2014’te başlayan müspet dönem devam etmiş ve 29 Kasım tarihinde üzerinde mutabık kalınan ortak eylem planı 18 Mart 2016 tarihinde kabul edilmiştir. Bu anlaşma metni mülteci yükünün paylaşılması, Türkiye’ye yapılması planlanan yardımları, kontrolsüz göçün engeli ve Vize Muafiyeti gibi konuları içermiştir.² Ancak çok bir süre geçmeden, 2016 yılı ortalarından sonra, AB ile ilişkiler açısından olumsuz bir süreç başlamıştır.

4. BULGU VE TARTIŞMALAR

2014 yılı dönemin Başbakanı Erdoğan’ın ifadesiyle Türkiye-AB ilişkileri açısından önemli bir yıl olmuştur. 16 Aralık 2013 tarihinde imzalanan Geri Kabul Anlaşması ilişkilere ivme kazandıran temel etmenlerden biridir. Yıl içerisinde iki kez Almanya’ya giden Erdoğan, özellikle Türk nüfusun yoğun olarak yaşadığı Berlin ve Köln buluşmalarında geniş kitlelere hitap etme imkanı bulurken, iç politikadaki seçim yoğunluğu ve ilk kez oy kullanma hakkına sahip olacak seçmenlerin tercihleri açısından ziyaretler önem taşımıştır.

Tablo 1: 2014 Yılındaki Söylemlerin Temaları

AÇIKLAMALAR	SÖYLEMLERDEKİ VURGULAR
20 Ocak 2014-Başbakan Erdoğan/Esenboğa Havalimanı	Durgunluk, 17-25 Aralık, Ekonomi, Yargıya Müdahale, Demokratikleşme, Reform
21 Ocak 2014-Başbakan Erdoğan: Rompuy ve Barroso İle Ortak Basın Toplantısı/Brüksel	Durgunluk, Küresel Ekonomik Kriz, Sığınmacılar, Yardım, Kıbrıs'ta kazan-kazan, Kuvvetler Ayrılığı, Demokratik Hukuk Devleti
4 Şubat 2014-Alman Dış Politika Cemiyeti/ Başbakan Erdoğan	Küresel Ekonomik Kriz, Arap Uyanışı, AB'nin Türkiye'ye ihtiyacı, Bütçede sarsılmazlık, Yerel Seçimler ve Eski-Yeni Türkiye, Popülizm Malzemesi, Yerelden Küresele, Türkiye'nin Bağları ve Önemi
4 Şubat 2014-Erdoğan ve Merkel Basın Açıklaması	Erdoğan: Cumhurbaşkanlığı Seçimi, Yerel Seçimler, Türk-Alman Üni., / Reform İhtiyacı, Asimilasyon. Merkel: Tüm Alman Vatandaşlarını Şansölyesi, Komisyon anlaşması ve Terörle Mücadele, BMGK, Tam Üyelik, Fasıllar
4 Şubat 2014-Berlin Buluşması / Başbakan Erdoğan	Eski Türkiye, ticaret, Millet, Ecdat, Mazlum, Vize muafiyeti, Ana Muhalefet, Maşa
26-29 Nisan 2014- Almanya Cumhurbaşkanı Türkiye Ziyareti	İnternet, Sosyal Medya, Medya, Gazeteci, Özgürlük, Yargı
24 Mayıs 2014- Başbakan Erdoğan Köln Buluşması	Necip Fazıl Kısakürek, Millet/Milletçe, Soma, Der Spiegel, 30 Mart, Eski-Yeni Türkiye, Barış, Demokrasi, Hukuk, Adalet, Basın Özgürlüğü, Terör, İslamofobi ve Antisemitizmle Mücadele,
29 Eylül 2014- AB Komisyon Başkanı Röportaj	Ekonomik kriz, Enerji Güvenliği, Göç, Terörizm, Stratejik Ortak, Sığınmacılar, Mülteciler, Ortak Sorumluluk ve Çıkar
15 Aralık 2014-Cumhurbaşkanı Erdoğan Tüpraş Tesisi Açılışı	Basın, Ulusal Güvenlik, Fehriye Erdal, Sindelfingen, AB, Müdahale Yetkisi

2014-2015 yıllarında yapılan açıklamaları belirli temalar etrafında analiz etmek gerekirse:

a- Ekonomi:

2013 yılında yaşanan Gezi olayları sonrasında Türk ekonomisinin yıpratılmak istendiğini sıkça dile getiren Erdoğan'ın, özellikle dolar-euro kurunda yaşanan dalgalanmalar neticesinde hem ikili açıklamalarda hem de kendi konuşmalarında ekonomi faktörü öne çıkmıştır. Yıllık bazda ihracat ve ithalat rakamlarına bakıldığında Türk ekonomisinin en büyük ortağı AB üye ülkeleri olduğu görülmektedir. Türkiye'nin birim bazlı ihracat rakamlarında 2013 yılında yüz birim ihracatın % 41,5'i AB ülkelerine olurken, 2014'te rakam %43,5'a ve 2015'te 44,5'e yükselmiş; ithalat rakamlarında ise 2013 ve 2014 yıllarında %36,7 birim olan oran, 2015 yılında %38'e yükselmiştir. Almanya, Fransa ve Hollanda gibi ülkelerle ticari ilişkilerdeki paylar 2013 sonrasında GSYH'sı azalma eğilimine giren Türkiye'nin ilişkilere ivme kazandırmak istemesinde etkili olmuştur.

2014 yılındaki ilk ziyaretten itibaren küresel ekonomik kriz üzerinden karşılıklı ekonomik ilişkiler vurgusu yapan Erdoğan, 2008 Ekonomik krizi sonrasında Yunanistan ve İspanya gibi kırılgan ekonomilere sahip ülkelerde yaşanan krizin AB'ye yüküne atıf yapmıştır. Konuşmasının devamında “yük olmak değil, yük almak isteriz.” sözü bunu destekler niteliktedir.

Yine Erdoğan sonraki ziyaretlerinde ekonomi ve ticaret vurgularını yinelemiş, “Fellik fellik dolaşacağız, dünyanın her yerine ulaşacağız.” söylemini Türk vatandaşlara hitabında yüksek sesle dile getirmiştir. Ancak Türkiye'ye dönüşünde TÜSİAD'a ağır sözlerle yüklenmiş ve daha önce vergiler noktasında kontrol edilmediklerini ancak “şimdi bakkal dükkanı nasıl kontrol ediliyorsa siz de kontrol edileceksiniz” diyerek iş insanlarına karşı tehditvari bir üslup kullanmaktan çekinmemiştir. Liberal ekonomik modeli esas alan AKP'nin Genel Başkanı olarak dünyanın çeşitli ülkeleriyle ekonomik ilişkileri olan iş insanlarına bu şekilde bir üslupla yaklaşması güvensizlik oluşturan bir sebep olmuştur. Yine ekonomi temasını “Eski Türkiye” örneği üzerinden Erdoğan sıklıkla mitinglerinde vurgulamıştır. Ekonomi teması Merkel'in söylemlerinde 2014'e oranla 2015 yılında öne çıkmıştır. Mülteci krizinin etkilerinin yoğunlaştığı ve Avrupa'da tepkilerin arttığı 2015 yılı ikinci yarısındaki ziyaretinde ekonomik olarak yardımlar daha ön planda olmuştur. Birliğin Fransa ile birlikte motor ülkesi konumundaki Almanya Şansölyesi olarak hem Yunanistan'ın ekonomik krizinde ara bulucu ve çözüm arayıcısı olarak Merkel, yine mülteci sorununun çözümünde ön planda olan lider olmuştur.

Tablo 2: 2015 Yılındaki Söylemlerin Temaları

AÇIKLAMALAR	SÖYLEMLERDEKİ VURGULAR
12 Ocak 2015- Davutoğlu-Merkel basın Açıklaması	Davutoğlu: Charlie Hebdo, DEAŞ, Sığınmacı, İspanya, Medeniyetler Projesi, Kimlik Merkel: Güvenlik, Terör, Çözüm Süreci, Kıbrıs, Üyelik
24 Ocak 2015-Cibuti Ziyareti/Cumhurbaşkanı Erdoğan	İslamofobi, AB, Türkiye, Dilenme..
10 Mayıs 2015- Cumhurbaşkanı Erdoğan Karlsruhe Gençlik Buluşması	Eski-Yeni Türkiye, Düşman, Sandık, Parya, 7 Haziran, Ali'siz Alevilik, Fatih'in Torunu, IMF Başkanlık Sistemi, Necip Fazıl Kısakürek..
18 Ekim 2015- Merkel'in Türkiye Ziyareti	Başbakan Davutoğlu: Mülteci Krizi, Vize Muafiyeti, Ermeni İddiaları, Aile Fotoğrafı Merkel: Ankara Patlaması, 23. ve 24. Fası, Stratejik İşbirliği, İstikrarlı Türkiye, Barış Süreci, Ödemeler

b- Karşılıklı Çıkara Dayanan İş birliği:

2014 yılında karşılıklı çıkara dayalı iş birliği söylemi ile başlayan açıklamalar, kısa bir süre sonra Başbakan Erdoğan nezdinde AB'nin Türkiye'ye ihtiyacı olduğu söylemine dönüşmüştür. Almanya'da yapılan açıklamalarda her iki tarafın çıkarına dayalı çözümler olacağını belirten Erdoğan, özellikle internet kısıtlamalarına gelen eleştiriler neticesinde “biz kendi göbeğimizi kendimiz keseriz” söylemini yerel seçimler öncesinde Türkiye'deki açıklamasında kullanmıştır. 2014 yılı sonunda karşılıklı çıkar vurgusu “İslamofobiye karşıysanız Türkiye'yi AB'ye almak zorundasınız” söylemi ile zorundallığa dönüşen bir hal almıştır. Bunda iç siyasetteki seçimler ve 2015 yılı sonuna doğru somut adımların atılması ve mali yardımlar hususundaki gecikmeler etkili olmuş olabilir.

Söylemler Türkiye tarafında sertleşirken, AB Komisyon Başkanı ise mülteciler noktasında iş birliği için büyük potansiyel olduğuna ve yine ortak sorumlulukların-çıkarların varlığına işaret etmiştir.

c- Kıbrıs:

Kıbrıs meselesi 1999-2005 arası tarihinde en fazla reformları yapan ve AB ile ilişkilerde nispeten olumlu bir dönemi yaşayan Türkiye ile AB arasında ikili ilişkilerin durgunlaşmasına sebep olan mesele olmuştur. Türkiye'nin kırmızı çizgilerinden olan KKTC'nin durumu tam üyelik yolunda en büyük engellerden birini teşkil etmektedir. 2006 sonrası yaşanan durgunlukla çizgisini Afrika ülkeleri ve Latin Amerika ülkeleri ile ticari ilişkiler geliştirmeye yönelten Türkiye, Orta Doğu'da yaşanan olaylar sonrasında yönünü tekrardan Batı'ya doğru çevirmiştir. Kıbrıs meselesini bu yıl aralığında ilk dile getiren Erdoğan'ın kazan-kazan esasına dayalı neticenin her iki tarafın çıkarına olacağı ve hep birlikte kazandırılabilceği söylemi Türkiye'nin yeni süreçte üyelik yolunda ciddiyetini göstermesi açısından önemli olmuştur. Bir yıl sonrasında Merkel'e sorulan Türkiye'nin tam üyeliği sorusunda, Kıbrıs meselesinin çözümünün gündemi belirlediğini belirtmesi, "Almanya olarak Türkiye'nin yanında olmak istiyoruz" söylemi hedeflenen çözümde ilerlemenin yavaş olduğunu ve gerek tam üyelik gerekse bölgesel üyelikte muhakkak Kıbrıs meselesinin Türkiye'nin önüne çıkacağını göstermiştir.

d- Suriye Krizi, Mülteciler ve İslamofobi:

Türkiye 2011 yılında Suriye'de başlayan ayaklanmalar ve sonrasında yaşanan iç savaştan en çok etkilenen ülkelerden biri olmuştur. 2015 yılı sonundaki verilere göre 2.7 milyon Suriyeli mülteciye ev sahipliği yapan Ürdün'ün ardından 2.5 milyon mülteci ağırlayan ikinci ülke konumundadır. Grafik 1'deki verilere göre 2013 yılında 224.655 kişi olan sayı 2014 yılında bir milyon kişiden fazla artmış ve 2015 yılına gelindiğinde bir milyon kişilik daha artış ile Türkiye'de geçici koruma kapsamındaki Suriyeli sayısı 2.5 milyona ulaşmıştır. 2013 yılı sonuna doğru artan göçlerin 2014 yılı boyunca devam etmesi Avrupa'da da endişelere sebebiyet vermiş ve AB çatısı altında farklı çözüm arayışları tartışılmıştır.

Grafik 1: Türkiye'deki Geçici Koruma Kapsamında Suriyeliler

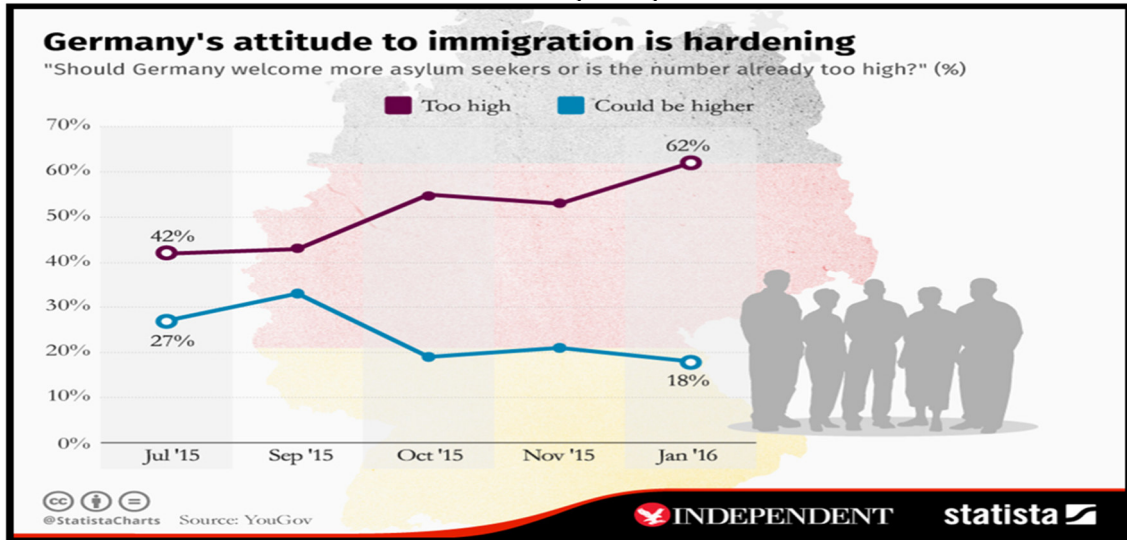
Kaynak: Uluslararası Mülteci Hakları Derneği, <https://www.umhd.org.tr/2019/01/turkiyede-gecici-koruma-altinda-olan-suriyeliler/>, (16.09.2018)

Türkiye'nin Orta Doğu ve Avrupa toprakları arasında köprü konumunda bir ülke olması ve göçmenlerin göç yollarında bulunması, Akdeniz'de yaşanan trajik olaylar AB'yi Türkiye ile anlaşma yapmaya itmiştir. 2014 yılı ilk açıklamasında yaklaşık 700 bin kişiye ev sahipliği yapıldığını ve 2 milyar dolara varan harcamaya karşın gelen desteğin 130 milyon dolar olduğunu söyleyen Erdoğan bu açıklamasında "desteğin ne kadar yüksek olduğunu gösterir" sözleri ile sitemde bulunmuştur. Sonraki Almanya ziyaretinde yine kayıtsızlığı eleştiren Erdoğan'ın buradaki açıklamasında yerel problemlerin küresel hale gelebildiğini belirtmesi ortak sorumluluklara vurgu açısından önemlidir.

Merkel ise kayıtsızlık vurgusunun ardından Almanya olarak BMGK'da İran, Rusya ve Çin'e karşı mücadele ettiklerini ve çözüm için Türkiye'nin yanında olduklarını belirtmesi o dönemki dış politikalar hakkında ipucu vermektedir. Ukrayna'da yaşanan olaylarda Rusya'ya karşı olan AB, Suriye'de de yine aynı ülkeye karşı mücadele vermektedir. 2015 yılı başında bu kez 1.7 milyona yakın mülteciye ev sahipliği yapıldığını söyleyen Erdoğan, yardımların 250 milyon dolar olduğunu belirtmiştir. Yeni bir sürecin başlatıldığı Türkiye-AB ilişkilerinde bir yılda yalnızca 100 milyon dolarlık ödeme yapılması Erdoğan'ın söylemlerinin sertleşmesine sebep olmuştur. Aynı konuşmada Erdoğan'ın 5.5 milyar dolara varan harcamayı da belirtmesi Türkiye'nin aldığı sorumluluğu kanıtlamıştır. Yine Erdoğan'ın İslamofobi örneği ile Türkiye'nin alınması gerektiğini belirtmesi ve ardından "Alınmazsak bu durum Hristiyan birliği tezinin haklılığını gösterir" açıklaması sertleşen üslubuna başka örnektir.

Erdoğan'ın sertleşen üslubuna karşılık Merkel ise Avrupa Konseyi'nde alınan karar sonrasındaki Türkiye ziyaretinde hemen seçimlerden önce istikrarlı Türkiye vurgusuyla Davutoğlu'na seçim öncesinde destek niteliğinde bir açıklamada bulunmuştur. Yine stratejik işbirliğini ve Erdoğan'ın Brüksel ziyaretinin yapıcı olduğunu vurgulamasıyla daha alttan alıcı ama üyelik noktasında ucu açık bir süreç vurgusu ile davranmıştır. Türkiye hakkında yıllık ilerleme raporunun da iki kez ertelenerek geç açıklandığı dönemde Avrupa kamuoyu açıklamanın seçim sonrasına bırakılmasını eleştirmiştir. Merkel'in yapıcı tavrını ve AB'nin belli tavizler verecek seviyeye gelmesini açıklayacak şekilde Grafik 2'ye bakıldığında yapılan araştırma Almanya'da Almanların tutumlarının Eylül'den sonra sertleştiğini göstermektedir.

Grafik 2: Almanların Göç Karşısındaki Tutumları

Kaynak: Statista, <http://www.statista.com/chart/4239/germanys-attitude-to-immigration-is-hardening/>, (15.08.2019)

e- Çözüm süreci:

2012 yılında dile getirilmeye başlanan ve 2013 yılı itibariyle başlayan süreçte Türkiye'nin uzun süredir mücadele ettiği PKK terör örgütüne karşı başlayan ve pek çok reformu içeren süreç 2014 yılında devam etmiş fakat 2015 yılındaki 7 Haziran seçimleri sonrasında yaşanan terör eylemleriyle sona ermiştir. Özellikle Erdoğan'ın cumhurbaşkanı olduktan sonra Dolmabahçe mutabakatını tanımadığını belirtmesi ve 7 Haziran seçimlerinde MHP oylarındaki yükselişin bir tepki olarak görülmesiyle AKP ve Erdoğan, söylemlerini değiştirmiştir. AB ile ilişkiler açısından Türkiye'de Kürt sorununun çözümü önem taşırken hem Merkel hem Erdoğan'ın açıklamalarında bu konu önemli yer kaplamıştır. Erdoğan cumhurbaşkanlığı projesini açıklarken çözüm sürecinin takipçisi olduğunu belirtmiştir. Ancak seçimden sonra yaşanan Kobani protestoları ile sürecin baltalanmak istediği hakkında görüşler kamuoyunda yer almıştır. Merkel 2015 yılındaki iki konuşmasında da çözüm sürecine değinmiştir. Ocak ayında barış sürecinden dolayı memnuniyet duyduklarını ve Türkiye'nin yanında olduklarını belirtirken, benzer süreç geçmişte Irak'ta yaşansaydı muhtemelen bugünkü olayların önlenmiş olacağı vurgusu da süreci önemsediklerini göstermiştir. Erdoğan'ın ise Dolmabahçe mutabakatına karşı çıkması ve bunu hükümetin kararı olarak açıklaması muhtemel anketler karşısında bir tepki niteliği olarak yorumlanabilir. Son olarak Merkel Ekim ayındaki ziyaretinde "Seçimlerden sonra yeniden Kürtlerle barışma sürecine girilmesi noktasının değerlendirilmesini umduğunu" belirtmesi ve cümledeki "seçimlerden sonra" ifadesi onun sürecin sona erdirilmesini seçime yönelik değerlendirdiğini göstermiş olabilir.

f- Millet:

Erdoğan'ın özellikle 2014 yılındaki iki mitinginde ve 2015 yılında bu kez cumhurbaşkanı sıfatıyla yapmış olduğu gençlik konuşmasında en çok vurguladığı ve dini-millî motiflerle desteklediği "millet, milletçe" gibi terimler olmuştur. Özellikle ilk kez oy kullanma hakkına sahip olacak gurbetçi vatandaşlarla buluşmasında duygusal bağ kurma noktasında çok başarılı olan Erdoğan, hem başbakan hem cumhurbaşkanı olarak konuşmalarında milliyetçi-muhafazakar çizgide kemikleşmiş oy potansiyellerine yönelik açıklamalarda bulunmuştur. Özellikle "Eski Türkiye devri yerine Yeni Türkiye dönemi başlayacak" söylemi, iktidarı döneminde yapılan hizmetlerin seçmenlerde daha kolay hatırlanmasını sağlamıştır. Diğer yandan kitlelere yönelik şekilde Necip Fazıl ve Mehmet Akif Ersoy'dan şiirler okuyarak ve aynı zamanda Osmanlı'ya, Fatih'e atıflar yaparak mitingler yapmıştır. Günlük konuşma dilindeki anlaşılır kelimelerle, karşılıklı konuşurcasına miting yapan Erdoğan'ın kullandığı üslupta, sürekli bir öteki veya düşman yaratması ve sandığa işaret ederek bir oyun orduyu kurtaracağını belirtmesi gibi aşırılaştırılmış söylemleri halkta karşılık bulmaktadır. Yurt dışı seçim sonuçlarına da tıpkı yurt içi seçim sonuçları gibi etki edecek şekilde kalıplaşmış oy bloklarına hitap eden Erdoğan, seçmen ile duygusal bağlar kurmayı başararak başarıya ulaşmıştır. Yine belli aralıklarda yaptığı açıklamalarla Türkiye'nin mazlumlara kucak açtığını söylemesi, asimile olmayın söylemi ve 17-25 Aralık operasyonu sonrası kullandığı üslup ile 7 Haziran dönemi üslubundaki değişiklik halkın tepkilerine göre üslubuna şekil verdiğini gösterir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye-AB ilişkileri, Türkiye'nin birliğe başvurusundan günümüze kadar inişli-çıkışlı bir seyirde devam etmiştir. 2002 yılında iktidara gelen AKP döneminde, AB uyum yasalarıyla birlikte nispeten olumlu bir çizgide seyreden ilişkilerde, 2007 sonrası yine bir duraklama dönemi olmuş ve 2013 yılı Aralık ayında imzalanan Geri kabul ve Vize Muafiyeti Anlaşması ile tekrardan müspet bir dönem başlamıştır. Özellikle bu doğrultuda 2016 yılının ikinci yarısına kadar Türkiye ve AB üyesi ülke liderleri tarafından karşılıklı olarak önemli ziyaretler gerçekleştirilmiştir.

Bu çalışmada ilişkilerin tekrardan sıcak bir seyirde devam ettiği 2014 ve 2015 yıllarında Türkiye devlet başkanı ve Almanya hükümet başkanının açıklamaları eleştirel söylem analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir.

Özellikle 2014 yılı cumhurbaşkanlığı seçimlerinden önce Erdoğan'ın iki kez Almanya'da miting düzenlemesi ve 2015'te yine kritik önem taşıyan 7 Haziran seçimlerinden önce gençlik buluşmasına katılması seçimlerde ilk kez oy kullanacak yurt dışı seçmenlerinin tercihi adına AKP açısından önemli olmuştur. Yine gerek Merkel'in Erdoğan'ı 2014 yılında Almanya'ya davet etmesi ve 2015'te göçlerin yoğunlaşmasıyla daha hızlı kararlar almak adına İstanbul'a gelmesi iki yıl içerisinde diğer önemli hadiseler olmuştur.

Liderlerin açıklamaları ekseninde bu çalışmada, yumuşak bir üslupla başlayan süreçte stratejik ortaklık ve karşılıklı iş birliği vurgularının zamanla Türkiye nezdinde zorundalık içeren bir üsluba dönüştüğü görülmüştür. Bunda muhakkak 2013 yılında yaşanan gezi olayları sonrasında, 17-25 Aralık operasyonlarının yaşanması ve Türk ekonomisinin bu doğrultuda etkilenmesiyle AB ile ilişkilerde yeni bir sayfa açılmak istenmesi ancak Türkiye'de sosyal medya kısıtlamalarının olması, iki yıllık süreçte dört seçim yaşanması gibi iç siyasi etkenler öne çıkmıştır. Dış politikada ise Türkiye ve Avrupa'ya yoğun göçlerin yaşanması ve Avrupa'da gösterilen tepkilerin liderleri Türkiye ile anlaşmaya itmesi ılımlı ilişkilerin başlamasında etkili olmuştur. 2014 yılı başından 2015 yılı sonuna kadar liderlerin açıklamalarındaki sığınmacı sayısı ve mali yük AB nezdinde karşılık bulmuştur. Ancak mali yardımların gecikmesi, sosyal medya özgürlükleri noktasında Türkiye'ye yapılan eleştiriler, seçimlerde oy kullanacak vatandaşlara karşı yürütülen propaganda söylemlerin negatif yöne kaymasına sebebiyet vermiştir.

Türkiye'nin AB'ye üyelik yolundaki sürecinde birliğin lider ülkeleri Fransa ve Almanya'nın önemi büyüktür. Almanya'nın Türkiye'nin AB'ye katılım süreci ve AB tam üyeliğine ilişkin politikası ve tutumu, Türkiye-Almanya ikili ilişkilerinin ve Türkiye'nin AB üyelik sürecinin şekillenmesinde önemli bir rol üstlenmektedir. (Turhan, 2016) Öner'e göre, Almanya'nın Türkiye'ye yönelik politikalarında ekonomik kaygılar, Alman kamuoyunun şüpheli tutumu, göç sorunları ve Almanya-Türk toplumunun entegrasyon sorunları iç sebeplerken; son Doğu genişlemesinin yorgunluğu, Euro bölgesi krizi ve Türkiye'nin AB kimliği noktasındaki şüpheler ise dış sebeplerdir. (Öner, 2014) Ermağan ise, Türkiye'nin AB üyeliği hedefinde Almanya'dan tecrübe ettiği temel problemleri: çoğunluğu olumsuz seyreden kamuoyu algısı, Almanya'da yaşayan Türk vatandaşlarının kırık karnesi, bazı Alman partilerinde temsil edilen Türkiye karşıtı tezler ve Türkiye'nin üyeliğinin siyasi dengelere bozacağı yönündeki endişeler şeklinde dört maddeyle açıklamıştır. (Ermağan, 2012)

Almanya'da seçim sürecinin yaşandığı dönemlerde Türkiye'nin AB'ye üyelik konusundaki görüşlerin kamuoyunda tekrar dile getirildiği görülmektedir. Bu noktada çalışmanın yıl aralığında Türkiye iç seçimlerinde popülist söylemlerin yer aldığı belirtilse de, benzeri durumun Avrupa'da da görüldüğünü söylemek yanlış olmayacaktır. Özellikle Almanya siyasi partilerinin tutumları da seçmen tepkilerine göre şekillenmektedir. Orta Doğu'da olayların başladığı ilk dönemlerde açık kapı politikasıyla hareket eden Almanya'da, bir süre sonra halkın tepkisi ve diğer partilerin oy oranlarını yükseltmeye başlamasıyla Merkel, söylem ve politika değişikliğine gitmiş ve AB ülkeleri içerisinde sorumluluk üstlenerek göçmen krizinin çözümü noktasında Türkiye-AB ilişkilerinde yeni bir dönemin başlamasına öncülük etmiştir. Dolayısıyla Almanya ve İsveç gibi diğer Avrupa ülkelerine göre göçlerden daha fazla etkilenen ülkelerde algı ve tutumların kimlik kaygıları, ekonomik kaygılar ve güvenlik kaygıları ekseninde geliştiği görülmekte ve bu nedenle de 2014 ve 2015 yılları Avrupa kamuoyunda göç konusunun en yoğun ele alındığı yıllar olarak kabul edilmektedir. (Sokullu, 2019) Ayrıca Türk göçmenlerin yoğunlukta yaşadığı Almanya ve Avusturya gibi ülkelerde Müslüman göçmenlerin ötekileştirilmesiyle Türkiye'nin AB üyeliğine karşı söylemler paralel gelişmektedir. (Öner, 2014)

Kıbrıs meselesi ise Türkiye'nin AB'ye tam üyelik yolunda en büyük konularından birini teşkil etmektedir. Tüm üye devletlerin otuz beş başlıktan oluşan AB Müktesebatı'nı benimsemesi gerektiği düşünüldüğünde, Türkiye'nin üyeliği noktasında bir tıkanma yaşanmaktadır.

Türkiye'nin tam üyelik başvurusundan beri inişli-çıkışlı bir çizgide devam eden Türkiye-AB ilişkilerinin olumlu çizgide seyretmesi Kıbrıs meselesi ile yakından ilgilidir. Kıbrıs meselesi sebebiyle AB tarafından sekiz başlığın askıya alınması ve GKRY'nin altı müzakere başlığına açılış kriteri getirmesi süreci donma noktasına getirmiştir. Bu noktada 2014'te AB ile ilişkilerin tekrar olumlu bir seyre döndüğü düşünüldüğünde liderlerin Kıbrıs vurgusu önem kazanmıştır.

Erdoğan ve Merkel eksenli incelenen söylemler, bu çalışma için hem döneme ışık tutması bakımından hem de sertleşen söylemlerin ikili ilişkilerde güvensizlik oluşturduğunu ve uzun vadede ilişkileri olumsuz yönde etkilediğini ispat ederek literatüre katkı sağlamayı amaçlamıştır. Başbakan Davutoğlu eksenli yürütülen süreç Mart 2016'da anlaşmayla noktalanmış olsa da, gerek Vize Muafiyeti ve Geri Kabul Anlaşması noktasında Türkiye'nin 72 kriterin 67'sini tamamlamış olması, Türkiye'nin yaşanan 15 Temmuz Darbesi sonrası süreçte AB'den gerekli desteği görememesi, 2016 yılı sonunda müzakerelerde yeni fasılların açılmayacağına açıklanması ve Fransa, Almanya ve Hollanda gibi ülkelerin 2017 yılında seçim sürecine girmesi gibi sebepler o tarihten günümüze ilişkilerin tekrardan donma noktasına gelmesine sebebiyet vermiştir. 2014 ve 2015 yıllarında nispeten olumlu çizgide seyreden Türkiye-AB ilişkilerinde göç faktörü önemli bir ortak çıkarı oluşturmuş ancak liderlerin söylemlerindeki sertlikler, ikilemler ve siyasi belirsizlikler ilişkilerin sonrası için güven oluşturamamış ve nitekim de ılımlı ilişkileri 2016 yılı ortasından itibaren tekrardan donma noktasına sürüklemiştir.

KAYNAKÇA

AB Haber. (2019, 08 09). AB Haber: <http://www.abhaber.com/turkiye-ab-geri-kabul-anlasmasi-tbmm-genel-kurulunda-onaylandi/> adresinden alındı

Aljazeera Türk. (2019, 08 13). Aljazeera Türk: <http://www.aljazeera.com.tr/haber/ortak-aciklamanin-tam-metni> adresinden alındı

Aljazeera Türk. (2019, 08 13). Aljazeera Türk: <http://www.aljazeera.com.tr/haber/erdogan-dolmabahceyi-de-10-maddeyi-de-elestirdi> adresinden alındı

Amerikaninsesi. (2019, 08 13). Amerikaninsesi: <https://www.amerikaninsesi.com/a/kurt-sorunu-diye-birsey-yok/2680849.html> adresinden alındı

Anadolu Ajansı. (2019, 08 04). *YSK Kesin Sonuçları Açıkladı.* Anadolu Ajansı. <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/ysk-kesin-sonuclari-acikladi/161770#> adresinden alındı

Anadolu Ajansı. (2019, 08 09). Anadolu Ajansı: <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/ysk-karari-resmi-gazetede/127511> adresinden alındı

Başbakan Davutoğlu - Merkel Ortak Basın Toplantısı /18 Ekim 2015. (2019, 08 15). *Başbakan Davutoğlu - Merkel Ortak Basın Toplantısı /18 Ekim 2015.* Youtube. Başbakan Davutoğlu - Merkel Ortak Basın Toplantısı /18 Ekim 2015: <https://www.youtube.com/watch?v=wX9Q8y7w-3M> adresinden alındı

BBC. (2019, 08 13). BBC: https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/03/150327_ic_guvenlik_paketi_kabuledildi adresinden alındı

BBC. (2019, 08 13). BBC: https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/04/150415_ap_ermenii_karar_onay adresinden alındı

Cumhurbaşkanı Erdoğan, Almanya'da "Karlsruhe Gençlik Buluşması" Konuşması/10 Mayıs 2015. (2019, 08 14). *Cumhurbaşkanı Erdoğan, Almanya'da "Karlsruhe Gençlik Buluşması" Konuşması/10 Mayıs 2015.* Youtube. Cumhurbaşkanı Erdoğan, Almanya'da "Karlsruhe Gençlik Buluşması" Konuşması/10 Mayıs 2015: https://www.youtube.com/watch?v=UNB6o_-mhnE adresinden alındı

Çakır, R. (2019, 08 14). *Ruşen Çakır.* Ruşen Çakır: <http://rusencakir.com/Alisiz-Alevilik-meselesi/2650> adresinden alındı

Çelik, H., & Ekşi, H. (2008). Söylem Analizi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 99-117.

- Daily Mail*. (2019, 08 11). Daily Mail: <https://www.dailymail.co.uk/news/article-2905307/One-million-people-prepare-march-Paris-terror-attacks.html> adresinden alındı
- Davutoğlu-Merkel Ortak Basın Toplantısı. (2019, 08 11). *Davutoğlu-Merkel Ortak Basın Toplantısı*. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=ey4zz3D0gMU> adresinden alındı
- Dünya Bülteni*. (2019, 08 04). Dünya Bülteni : <https://www.dunyabulteni.net/politika/erdogan-alman-cumhurbaskanina-da-sert-cikti-h296671.html> adresinden alındı
- Elliott, R. (1996). Discourse analysis: exploring action, function and conflict in social texts. Marketing Intelligence & Planning.
- Erdoğan - Rompuş - Barroso Ortak Basın Toplantısı*. (2014, Ocak 21). Youtube: <https://www.youtube.com/watch?v=NkUNoM27Mec> adresinden alındı
- Erdoğan, Alman Dış Politika Cemiyeti Konuşması. (2019, 07 26). Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=GLTdpFsCT2s> adresinden alındı
- Erdoğan, Brüksel Ziyareti Öncesi Basın Toplantısı*. (2014, Ocak 20). Youtube: <https://www.youtube.com/watch?v=anzb3QbxyHA> adresinden alındı
- Erdoğan, Köln konuşması. (2019, 08 07). *Erdoğan, Köln konuşması*. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=nxDosfUwAt0> adresinden alındı
- Erdoğan, Tüpraş Tesisi Açılışı. (2019, 08 10). *Erdoğan, Tüpraş Tesisi Açılışı*. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=m7HlmoPl2pU> adresinden alındı
- Erdoğan'ın Berlin Buluşması. (2019, 08 01). Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=hgNOQIbj1oo> adresinden alındı
- Erdoğan-Guelleh Ortak Basın Toplantısı*. (2019, 08 13). *Erdoğan-Guelleh Ortak Basın Toplantısı*. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=XztjLZyU1z8> adresinden alındı
- Erdoğan-Merkel Ortak Basın Toplantısı*. (2019, 07 26). Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=GxI_ZAIvwQE adresinden alındı
- Ergin, S. (2023, Ocak 13). Bayar ve İnönü'ye uzanan AB çizgisi. Hürriyet. <https://www.hurriyet.com.tr/sedat-ergin-bayar-ve-inonuye-uzanan-ab-cizgisi-39118861> adresinden alındı
- Ermağan, İ. (2012). Avrupa Birliği Bağlamında Türkiye-Almanya İlişkileri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 73-91.
- Euronews*. (2019, 08 01). Euronews: <https://tr.euronews.com/2014/02/06/tartismali-internet-yasasi-kabul-edildi> adresinden alındı
- Euronews*. (2019, 08 03). Euronews: <https://tr.euronews.com/2014/03/07/basbakanin-sosyal-medya-ile-ilgili-sozleri-tartisma-yaratti> adresinden alındı
- Euronews*. (2019, 08 04). Euronews: <https://tr.euronews.com/2014/04/29/basbakan-erdogan-dan-almanya-cumhurbaskani-gauck-a-tepki> adresinden alındı
- European Parliament*. (2019, 08 08). European Parliament: <http://www.europarl.europa.eu/elections2014-results/en/election-results-2014.html> adresinden alındı
- Haberler*. (2019, 08 02). Haberler.com: <https://www.haberler.com/basbakan-erdogan-bu-ulke-tankla-topla-tufekle-5687866-haberi> adresinden alındı
- Habertürk*. (2019, 08 09). Habertürk: <https://www.haberturk.com/gundem/haber/981362-almanya-turkiyeyi-nasil-dinledi> adresinden alındı
- Hürriyet*. (2019, 08 05). Hürriyet : <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/ap-secim-yarisinda-guclu-adaylardan-turkiye-ye-veto-26463134> adresinden alındı
- Hürriyet. (2014). Hürriyet Almanak.
- Hürriyet*. (2019, 08 09). Hürriyet: <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/israil-inki-can-oburleri-patlican-mi-26933397> adresinden alındı

- Hürriyet Daily News.* (2019, 08 09). *Hürriyet Daily News:* <http://www.hurriyetdailynews.com/eu-and-turkey-are-bound-to-succeed-together-says-barroso-72276> adresinden alındı
- İKV, 2014. (tarih yok). *İKV, 2014*, 275. İKV 2014 Almanacağı.
- İnal, M. A. (1996). *Haber Okumak*. İstanbul : Temuçin Yayınları.
- Oran, B. (2014). *ürk Dış Politikası: Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar*. İstanbul : İletişim.
- Öner, S. (2014). Avrupa’da Yükselen Aşırı Sağ, Yeni ‘Öteki’ler Ve Türkiye’nin AB Üyeliği. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 163-184.
- Sokullu, E. C. (2019). How Blurred is European Public Opinion on Legal versus Illegal Immigrants? *Journal of Contemporary European Research* 15(1), 4-20.
- Sözcü.* (2019, 08 09). *Sözcü:* <https://www.sozcu.com.tr/2014/gundem/john-kerry-ile-ne-gorusuldu-600083/> adresinden alındı
- Sözen, E. (2017). *Söylem, Belirsizlik, Mübadele, Bilgi/Güç ve Refleksivite*. İstanbul: Profil Kitap.
- Sputnik.* (2019, 08 15). *Sputnik:* <https://tr.sputniknews.com/avrupa/201511291019342581-ab-turkiye-zirve/> adresinden alındı
- TBMM.* (2019, 08 09). *TBMM:* https://www.tbmm.gov.tr/eyayin/GAZETELER/WEB/MECLIS%20BULTENI/2469_2014_0000_0199_0000/0008.pdf adresinden alındı
- The Guardian.* (2019, 08 11). *The Guardian:* <http://web.archive.org/web/20151004220022/http://www.theguardian.com/world/2015/jan/16/pregnant-istanbul-suicide-bomber-russian-citizen> adresinden alındı
- Tonkiss, K. (2006). *Analysis text and speech: content and discourse analysis*. 367-383. *Researching Society and Culture*.
- Turhan, E. (2016). Türkiye-Almanya Ekonomik ve Siyasi İlişkilerinin Türkiye’nin AB Üyelik Süreci Bağlamında Analizi. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Araştırma Merkezi Konferansları 59. Seri*, 52-75.
- Wooffitt, R. (2005). *Conversation Analysis and Discourse Analysis*. London: New Delhi: Sage Publication.
- Yenişafak, Habertürk, *Hürriyet.* (2019, 08 01). <https://www.yenisafak.com/gundem/entegre-olun-asimile-olmayin-226740>, <https://www.haberturk.com/gundem/haber/884628-entegre-olun-ama-asimile-olmayin>, <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/entegre-olun-ama-asimile-olmayin-40744497> adresinden alındı